

512 D 125

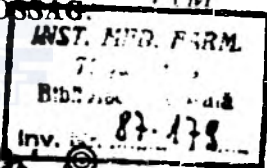
NÉHAI ORVOS
GECSE DÁNIEL'

É L E T R A J Z A,
EMBERSZERETETI — INTÉZETE,
és
ANNAK RÖVID FELVILÁGOSÍTÁ SA.

kiadta

az

INTÉZETI — BIZTOSSÁG.

02 JUL 2004

MAROS VÁSÁRHELYEN.

Nyomatott a' ns. ref. kolégyom' betüivel
1840.

ÉLET RAJZ,
és
RÖVID FELVILAGOSÍTÁS.

Az 1818*dik* évben Junius' 28-ika, az a' nevezetes napja vala a' Maros Vásárhelyi evangyeliomi reformált Fő Oskolának, melyen a' Sárospatakról 1670-*n* esett erőszakos kihányattatása, és a' Gyula (most Károly) Fejérvárról Felsőbb rendelésnél fogva következett kiköltöztetése, és így hosszas hányodása, bujdosása után, végre M. Vásárhely szabad királyi városban lett állandó meg telepedésének első százados Innepét, a' nemes szent Ekklésia' várbeli székes Templomában meg ülte. Prédikácziot, az Innep célját arányozva, mondott Ekklésiánk akkori első papja, néhai Tiszteletes Tudos Székely Márton barátom; Orácziot, Méltóságos Elöljáróink, és Tiszteletes hivatalos társaim tetszésekből, én tartottam.

A' Felséges Austriai Császári Ház' bölcs Kormányja, 's hazánkat értve, egy békés század le folyta alatt, több ember nyomok érzették vala már, ennek, a' csak nem egészen hazánk' nemesebb, és vallásos érzésű Fiainak, Léányainak kegyes adakozásokon alapult, 's vagyonyára nézve mostis szegény, de Méltóságos Főegyházi Tanácsunk atyai apolásánál, buzgó lelkü

Előljárói' szelid igazgatásánál, és tudos Tanitói sikeres szorgalmánál fogva szakadatlanúl virágzó Tudományok' Műhelyének jóltévő befolyását. Önként következett tehát, hogy nem csak akkori nagy számu (mintegy hetedfél száz) Nevendékjei; hanem a' tanulásokat az előtt már sokkal végeztek, 's azok közül a' már régen elhunytaknak mindenfelé elterjedett hálás maradékai közül is, számosan részt vettek az előre ki hirdetett százados Innep örömében. — Részt vettek főként ebben, mind a' polgári, mind az egyházi Renden lévőek közül a' Fő Oskola azon fiai, kik a' munkás élet köriben pályájokat éppen akkor futva, legelevenebben érzették, minő Isteni jótétemény egy értelmet világosító, 's szívet nemesítő Anya Oskola, minő szerencse egy olyan városban, 's vidékben születtetni, melyben a' szerentse kevés javaiban részesült szegény sorsuakis, lelki nemes tehetségeik' kifejtésére, magok' mivelésére, segéd eszközökre találhatnak.

'S éppen ez utolsók' közül vala velem együtt, városunk' (M, Vásárhelyt értem) akkori Phisikussa, néhai Tekintetes Orvos doctor Száraz Ajtai Getse Dániel barátom, ki ezen alkalommal a' templomból többekkel együtt szállásomra jövéen, monda: „Nékem templomozás a-
„latt elmémbe ötlek, hogyha valaki ezelőtt száz
„évekkel, ennek a' Kolégyomnak száz forintokat
„adott volna, oly rendeléssel, hogy annak kamat-
„ja évenként mostanig mindenkor tőkévé váljék,

„mi volna ma az őszvesített tőke?„ Mire hirteleni felszámítást téve, úgy taláztatott, hogy déváltvátot, 's más baleseteket felnemvéve, a' mostani kamat lábszerint, könnyen harminzöt ezerre nevedhetet volna az egy száz forint.

Az említett gondolat pedig gyökeret vere a' nemes szivü Orvosban, és attol fogva, a' mennyiszer barátjai, 's értelmes személyek köriben beszéd eredett általjában a' köz jóra tartozó Intézetekről, 's különösön a' M: Vásárhelyi vagyontalan Anya Oskola segíthetéséről, mindannyiszer vitatta, hogyszegény legényekis bizonyos summát őszvetéve, és annak kamatjának tőkésítését törvényül szabva, ha, nemis egyszeriben, de idővel tetszőleg befolyhatnának a' Kolégium sorsa jobbitására —

Sőt ezt nem csak szóval emlegette, hanem 1820-n tulajdonából leis téve az irt cél' valósítására két ezer váltó német forintokat, beadván az aról szolló kötelező levelet a' Kolégium levéltárába; de a' melyről azután végrendelésében más határozást tett, — és akkor, t. i. 1820-ban kezdé irni ezen emberszereteti intézetröli értekezést, mely némü változtatások után telyesen 1824-n Mártius hónap' 10-én végeztetvén bé, a' Méltóságos Törvényes Királyi Tábla egyik Utelő Mestere által megis erősítettett, 's a' mely véleményem szerint mostis, minden emberbarátok' figyelmét megérdemli; de főként jövendőben, mikor a' gondviselés' áldása alatt az Inté-

zet gyümölcstöző lejéud, azt hiszem, örömmel fog olvastatni nem csak azoktól, kik az Intézet' jó téteményeiben részesülni fognak, hanem mindenektől, kik az emberiség közjava előmozdítóinak emlékezetit illendőleg becsülni tudják.

És már ezen rövid jegyzés szolgáljon világosításúl arról, mimódon fogantatott orvos doctor Getse Dániel szivében az emberszereteti Intézettrőli gondolat; de egyszersmind bizonyságúl arról is, hogy a' templomi prédikáció, 's oraczio halgatás, ha új igazságok felfedezésével nem mindenkor gazdagitya is fejünket, legalább az emberiség' javát aráuzó gondolatokra szikráztáthatja, melegitheti keblünket, következőleg a' templom olyan oskola, melyben miveltek, és miveletlenek, mindnyájon épületet kereshetnek is, talál hatnak is.

Ezen felvilágosítás mellé tészem jövendőre nézve Doctor Getse Dániel élete igen rövid, de igaz rajzátis: „Született 1768-n, Mártius' 7-ik napján, Középszolnok vármegye Czigányi nevű falujában, hová szerencsétlenül megesett anyja Tétsi Kristina, a' M: Vásárhelyi Kolégyomban szent Theológiát tanított Professor, néhai T T. Tétsi Sámuelnek kitsiny korában árván maradt leánya, eltántoritójától, akkor Cancellista Száraz Ajtai Getse Bénéámintól biztatva, hogy-procurátori stallumát megnyerve, hamar utánna fog menni, 's vele törvényesen házassági szövetségre lépni, valami távúli atyafiához vonta vala magát; de a' honnan, Getse

Benjámintól megcsalva, a' ki procurátorrá lévén, Déva várossában telepedett meg, nagy inség re jutva, csecsemőjével Dániellel, atyafiai közé hamar visszatért M. Vásárhelyre, holott férjhez nem menve, 87 évekre terjedett életét, 1832-ben Februárius' 19-én végezte.

A' természet mintha a' születési szeplőt pótolni kívánta volna, mind a' testi, mind a' lelki tehetségek' osztásában tetszőleg kedvező volt Getse Dánielhez. Annyais éjjeli, nappali varrásával, 's egyéb munkával, a' mit szerezhett, sőt évenként Eltántoritóját Déván megkeresvén, onnanis a' mit nyerhetett, egyetlenegy tanítatására fordította, a' ki alsobb óskolában mint gyermek, a' felsőbbekbe mint ifiú, tanulótársai között mások felett kitetszet, és az eleven képzelődés, könnyű felfogás, tartós emlékezet, helyes ítélet, oly mértékben voltak benne, hogy a' musikára, 's más ártatlan mulatságokra, feles időt fordítvais, vetélkedői között, rendszerént az első helyet birta.

A' M. Vásárhelyi Fő Oskolában kezdette tanulását, gyenge gyermek korában, 's ott is végezte 1791-n, köz Tanító (classicus proceptor) volt a' legfelső classisban, a Logicában, 's mi után az orvosi tudomány' tanulására szánta magát, a' három fő Oskolában (Székely Udvárhely akkor nem számláltatott czek közzé) szorossan megvizsgáltatva, mint jeles, és alapos készületű; de segede-

lemnélkül szükölködő ifiu, megnyerte a' Méltóságos Fő egyházi Tanáestól, hogy az országban Hitünk' tehetősebb sorsossait segittetés végett megkereshesse (peregrinálhasson). E' nélkül nemis bizhatott volna nemes célja eléréséhez, mert édes anyja minden igyekezete, 's legtakarékosabb háziartása mellettis, éppen nem segíthette, természetes atya Getse Bénéjamins pedig, noha titkon fiának esmérte, 's nevelésére nyujtogatottis valamit, de a' mint a' Doctor Getse Dániel tulajdon jegyzésében megtaláltam, mikor mint szép pályájához kezdendő, szándékát előtte jelentette, nem a' várakozás, és remény szerint, bocsátotta utra.

Mi után tehát az irt módon, az orvosi tudomány tanulhatására nem az elegendőt, hanem csak a' legszükségesebbet, sok emberkedéssel ki tsinálta, 1792-n ősszel, a' pesti Univerzitásra ment, azértis, mivel ott az élelemre való kevesebbe került, de azértis; mivel Budán lakik vala akkor gyakrabban, ama Tudosok' Maecenássá, 's a' jeles elméjü ifiak apóloja, nemes Ugotsa vármegye Főispánnya, a' Magyar szent Korona őrije, széki Gróf Teleki Jó'sef kegyelmes úr, ki nemes gondolkozásu, 's érzésü uri háznépével együtt sokat könnyített Getse Dániel sorsán, 's azt tette, hogy ő Pesten nem nézhette magát egészen idegennek.

Itt orvosi tanulását dicsérettel végezvén, 1798-n a' tudos orvosi Kartol doctori Diplo-

mát, Bétsben pedig szinte azon időben, a' császári apostoli királyi Felségtől Száraz Ajtai Getse Bénéjámintoli szármozására nézve törvényesítettését megnyerte.

És így jött le 1799-n M. Vásárhelyre édes anyja látogatására, 's egyszersmind segedelmezésére; de tsak rövid ideig mulatott; mert tudva egyfelől, hogy az orvosi készület a' betegek ágyai melletti tapasztalás nélkül nagyon hijános; másfelől, hogy az emberek között uralkodo ezer féle nyavalyák különböző nemeit, sok alakokbani jelenéseit, azoknak gyógyítások modját, tsak a' nagy Ispotályokban lehet jó moddal szemlélni, 's épületesen tapasztalni, orvosi készülete tökéletesítése végett, még azon 1799-n Bétsbe, 1800-n pedig Olasz Országba utazott, holott Felséges Császáruk' akkor ott tanyázott hadi népe nagy Ispotályában orvosi szolgálatot vállalt, de a' mit tsak kevés ideig folytathatott; mert Ispotály beli lázba (: typhus nosocomialis:) esvén, néhány hetekig kevés reménysége volt a' meg maradáshoz, és így tudási, és tapasztalási vágyjának, szinte életétis feláldozta

Felgyogyulván ezen nyavalyájából, vissza tért Vásárhelyre, és azután mint practicus Orvos állandoul itt volt ugyan lakhelye, de egy környülmény, melyet mindjárt emlitek, azt cselekedte, hogy ottan ottan elutazott, és huzomos idő alatt szélyel járt, melyből következett, hogy jeles tudományos készülete, szép orvosi tapasztalása, és az

emberekkel hánásnak szerentsés eltalálása mellettis, sok ideig nem volt az a' ki terjedett praxissa, melyet eleintén méltán lehet vala reménelni: a' környülmény pedig e' vala.

Pesten tanulása alatt, meghalálozott vala Déván természetes attya Getse Bénéjámín, életében feles, mind fekvő jószágnak, mind felkelhetőknék bírtokossa, és végrendelésében minden keresményeit másoknak testálván, fiának semmit sem hagyott.

Getse Dániel miután Erdélybe hazajött, lévén már a' Felséges Udvar' kegyelme által Getse Bénéjámintóli számozása is törvényesítve, az említett végrendelésnek törvényes útoni kelését kétség alá hozta, attyának minden keresményihez jogát állittván, mind azokat, kik attya jovaiban részesültek, törvénybe idézte, 's minthogy ezek között, Eklésiák, Procurátor, 's más olyan személyek voltak, kik ügyöket hatalmasan tudták oltalmazni, Getse Dánielnek számtalanszor kellett most Hunyad vármegyébe, majd Kolo'svárra utazni; a' mi tetemes kárával esett orvosi praxissának, mert az othon található Orvoshoz folyamodnak a' szenvedő betegek; és tudni való, hogy rendszerént másokis, de különösön az uri házok, egyszer felvett orvossokat, fontos ok nélkül nem szokták változtatni. — Ezen kívül

1807-ben Nemes Hunyad vármegyében veszedelmes Epidemia tamadván, midőn a' vármegye

gyének mind Physikussa, mind Chirurgussa hirtelen elragadtattak, a' Felséges királyi Kormány, Getse Dánielt rendelte, a' veszélyes nyavalya mérge megfojtására.

1809-n a' Franczia terhes háború kétséges kimenetele, midőn Erdély nemes Fiaitis fegyverbe öltöztette, Getse Dániel volt az, ki mint stabalis Orvos, a' katona Ispotályokat elrendelte, 's az Insurgens sereg betegjeire mint Fő, felvigyázott, még pedig mint nemes hazafi, minden fizetés' kívánás nélkül.

1815-n a' szomszéd oláh országban imitt amott pusztító pestis Brasso vidékét fenyegetvén, a' Felséges királyi Kormánytól Doctor Getse Dániel rendeltetett akkori Protomedicus, és királyi Consiliarius, méltóságos Pataki Samuel úr mellé, ki az Ovó Intézetekre felügyeljen, 's ha a' veszély magát mutogatta volna, a' pestiseseket gyógyítsa. Hasonló célból

1814-n Ujra Fagaras vidékére küldetvén, Ő vólt, a' ki az Oláh országgal öszve érő határ széleken a' szoross őrizet tartásáról orvosi szerüleg gondoskodott.

Mely Felsőbb kegyelmes rendelések' következésében minémü hívséggel, pontossággal, jól eltalált szabályozással felelt meg a' benne helyheztetett bizodalomnak, a'roli hiteles bizonyítványai, dicsérettel szollanak.

Ezen említett, 's még ezeken kívül sok nem említett, M. Vásárhelyen kívüli lételei

után végre 1815-től fogva honnyában kezdett lakni, 's 1817-n néhai orvos Doctor T. Horváth Mátyás halálával a' városi Physikusság ürességbe jövén, város Physikussának, 's egyszermind a' Provincialis Ispotály orvossának is meg választatott; mely hivataljaiból kifolyó tisztjeit 1823-n November' 1-ő napjáig, hogy pontossággal hívséggel, emberi szeretettel folytatta, 's alapos készületénél fogva a' szenvedő betegeknek szerencsés orvoslójok, sőt szűkségekben segítőjök is vólt, tudják a' város, és vidék' lakossai: hanem az említett napon reggel, egy terhes vérhányás (egy másfélkupás mosdó tál szinte tele lett olyan alutt vér darabokkal, mint a' máj:) egyszerre úgy egybe rontotta belső alkotványát, mint mikor a' zöldellő plántát forró vízzel leöntik, 's oda lett orczája addig diszlett pirossága, oda lett tagjainak minden ereje, elhagyta az előtti vidámsága; *Melaena morbus Hippocratis niger*, vólt nyavalyája, és a' mely hat hónapokat, tizenhárom napokat azután élt, azok a' ritkán, és kitsiny mértékben gyengült belső fájdalomnak, 's nem csak testit szemlátomast fonnyasztó, hanem a' tsontokba rejtett velőket is el emésztő, szakadatlan szenvedésnek napjai valának; melyet orvos társainak, mind külön külön, mind együtti tanácskozásbéli orvosi rendeléseik nem csak elnem enyészthettek, hanem mondhatni igen kevésbé szelidíthettek, 's a

mi végre 1824-n Május' 13-án koporsóba is szállította.

Mindennapi szemlélője valék én ennek a terhes szenvedésnek, fájdalmas szívvel néztem, csak nem egykoru barátomnak, és a' felsőbb tudományok' tanulásában, nemes vetélkedő társomnak, az égő gyertya módjára naponkénti fogydalását. Nem halgathatom pedig el azon tapasztalásomat, hogy hosszas szenvedése alatt, szinte csak egyetlenegy tárgyroli beszélgetés vala, melyel fájdalma enyhülni láttatott, tudni illik az itt kiadott Emberszereteti Intézet-röli beszélgetés. Jól emlékezem mostis, hogy valahányszor ezen tárgyra ment a' beszéd, mintha látta volna, hogy jövendőben ez által sokan fognak boldogítani, lelki ereje felemelkedvén, némüleg gyözedelmeskedett teste szenvedésén.

1823-án November 1-ső napján, mikor nyavalyája az iszonyu vérhányással kitört, csak hat ezer válto N forintokat rendelt vala az Ember - szereteti Intézet javára; hanem terhes betegsége alatt, mikor érezni kezdette, hogy az élet-érő fogydalván, nem igen remélheti gyógyulását, 1824-n Mártius 16-án határozta, hogy a' mindjárt ki jegyzendőken kívül, minden vagyonja, az elébb érintett hat ezeren kívül, mig édes Anyja él, attól használtassák, annak holtá után pedig az emberszereti intézeté légyen.

És már itt nem tãrtom czélirány talannak hátra hagyott vagyonnyãrolis rövid említést tenni;

's arra nézve meg jegyzem, hogy

a, Két nevezetes adossainak név szerint elengedett 6000 V. N. forintokat.

b. Uri, nemesi, kereskedői rendből való adossainak el engedte a' tőkének egy negyed részét.

c, Contributio alatt lévő adossainak a' tőke felerészét.

d. A' M. Vásárhelyi év. refor. eklé'sia akkor épült kisebb templomának építésére hagyott 150 v. n. forintokat.

e. Édes Anya két testvérei gyermekeinek 3000 válto német forintokat.

f. Örökbe tartott inaska neveltetésére 500 válto német forintokat.

g. Barátjainak, 's azok gyermekeinek öszveleg véve 1450 v. n. forintokat.

h. Három testamenti executorainak egygyütt 600 v. n. forintokat.

És mikor a' testamenti executorok 1828-ban Augustus' 3-ik napján, a' szerzesélyel lévő sok adosságok miatt terhes, és hosszas munkálkodásokat bevégezvén, a' testáns végrendelése szerint minden elengedni valókat elengedtek, minden kifizetendőket kifizettek, 's hiteles Demonstratiojokat a' Felsőleges királyi Kormányznak, 's a' reformatum méltóságos fő Consistoriumnak felküldötték, volt az édes anyja használásására kamatozó pénz tőkéje 22,245 magyar forint, és 86 1/2 devár váltóban, mellynek kamatja a' Testáns

halála után, szakadatlan az öreg édes anyja számára folyt - annak haláláig.

Volt az emberszereteti Intézet számára az édes Anya életébenis kamatozott tőke pénz, a' tőke kamatjából szaporodott uj Tőkékkel együtt, öszveleg 10233 válto magyar forint, és 22 Dénár, és így, volt az egész öszveség 32479, az az, Harmintz két ezer négy száz hetven kilentz válto magyar forint, és 8- az az, nyoltz és fél Dénár, a' mint telyesen hitelesítve leván írva a' Felséges Királyi Kormányynak, 's a' reformátum méltóságos Fő Consistoriumnak felküldött, 's elébbis emlitett kimutatásban. Mely summában nem vala benne az akkor még életben volt édes Anya ellenzése miatt el nem adatott ezüst néműlnek árra. Vagyon most, a' mint az emberszereteti Intézetre felvigyázo Biztosságtól hitelesen tudosittattam, idő határnak' tévén a' mult 1839-dik év utolso napját, és oda számítva bizonyos kamatbeli restántiakat is, melyek azonban nem felvehetlenek, 52396, az az, ötven két ezer három száz kilentzven hat válto magyar forint, és 51 az az ötven egy Denár. Mely summának kezelője jelenleg, a' Felséges Királyi Kormánytól, és a' Reform: Méltóságos Fő Consistoriumtól ki rendelt Pénztárnok, Tekintetes Nagy L. Jó'sef úr.

Az irt massa' tisztába hozásában, 's bátorságosításában néhai tekintetes Virág Dániel, M. Vásárhely szabad királyi várossa egyenes szivű vólt senatora, és királyi táblai ügyvéd tekinte.

tes lisznyoi Intze István úr, mint közjóra, bazonvárásnélkül, tiszta lélekkel munkálódott testamenti Executor társaim velem együtt, mennyi méltatlan bírálások, meg támadásokat állottanak ki, hasztalan volna le írni - azok már, mint a' nap joltévő világát kevés perczekig gátoló ártalmas gőzök elenyésztének: az emberiség köz jóvát arányzó nemes lelkű Doctor Gece Dánielnek hosszas emberkedéssel szerzett, szemes gondossággal, takarékoszággal meg tartott, és valóban szent célra átok alatt hagyott keresménye pedig már mostis joltévőleg foly bé Vásárhely vidékire, midőn, a' kik azon másából költsön vésznek, a' törvénytelen kamatozást üzök' gonosz körmeikből meg menekesznek, jövendőben pedig, ha az ur akarándja, számtalan ember nyomokat fog boldogítani.

Eröss, és álhatatos hittel is vagyok, hogy valamint a' jelenben, a' vásárhelyi evangelico reformátum collegium buzgo lelkű inspector fő curátorai; méltóságos nagy ertsei gróf Toldalagi 'Sigmund, méltóságos zeykfalvi Zeyk Dániel, méltóságos M. Gy. monostori L. báró Kemény Pál urak elnöksége alatt (: az első jelen nem léti-ben, akár melyik lehetvén elnök :), a' reformátum méltóságos fő consistorium személyessei méltóságos N. ertsei gróf Toldalagi Ferentz, és méltóságos királyi táblai számfeletti Biró, méltóságos, N. B. Keresztes 'Sigmund: a' felséges királyi főkormányi Biztos, méltóságos királyi táblai szám-

feletti Bíró, méltóságos hilibi Gáál János; vásárhelyi evang. reformátum Collegium Biztossai T. Török János, mint rector, Tekintetes Juris Dr; makfalvi Dósa Elek, mint pedagogarcha: a' rom. Catholicum seminárium biztossa tekintetes senator Lázár János: a' vásárhelyi T. Tanáts biztossai, tekintetes fő bíró Erszénes Jó'sef, és tekintetes senator Hajnal Jó'sef urakból fenn álló Biztosság által, ezen ember szereteti Intézetet alapító pénztárotska, minden lehető igasságos uton gyarapittatik, úgy jövendőbenis mindenkor támaszt az emberiség joltévő atya hazánkban, és nemzetünkben olyan nemes lelkű férfiakat, kik ezt a' haza oltárára feltett áldozatot, nem csak nem engedik, szentségtelen kezek által szélyel ragadoztatni, hanem mint a' jövendő emberi nyomok boldogítására letett drága kintset, hiven meg őrzik, és a' szent czélnak lehető mentől hamarébbi elérhetésére böltsen intézik; mely munkálkodásokra, hogy áldását szállítsa az a' fő Valóság, a' kitől szál alá minden jó adomány, és tökélletes ajándék, esedezni, mig élek, meg nem szünöm.

Nagy Enyeden Martius' 23-dik napján 1840.

Antal János.

Evangelico Református Püspök.

*Az ember szereteti Intézet' leirása, hiteles,
's törvényes formájában.*

Nos Franciscus primus divina favente clementia Austriae Imperator, Apostolicus Hungariae, Bohemiae, Lombardiae et Venetiarum, Galliciae et Lodomeriae Rex, Archi-Dux Austriae, Magnus Princeps Transylvaniam, et Siculorum Comes etc. Memoriae commendamus, tenore praesentium significantes, quibus expedit universis, et singulis, quod Egregius, ac Nobilis Daniel Gecse de Száraz Ajta, Medicinae Doctor, sedis nostrae siculicalis Marus Adsector, ac L. regiaeque civitatis M. Vásárhely Physicus ordinarius, tum corpore ejusque viribus, tum Sana mente, animique dotibus conspicua, sponte, ac libere, vivaeque vocis suae eloquio, coram nobis fassus est, pariterque retullit Majestati nostrae hunc in modum: „qualiter ipse terrestris hujus vitae fragilitatis bene conscius, multisque aliorum exemplis persvasus, stante adhuc pede, certam quandam Dispositionem, maturo judicio, et bene ruminata animi Deliberatione, in forma Testamenti, piique Legati composuisset, eamque post decessum ejus observari vellet inviolate. Quibus dictis, exhibuit nobis libellum

eundem, propria manus suæ subscriptione, ac sigillo suo munitum, velut ultimam suam voluntatem, post decessum ejus in omnibus punctis observandam, supplicatumque exstitit nobis, debita cum instantia humillime, quatenus nos Fassionem isthanc suam, et testamentariam Dispositionem, ultimam suam voluntatem complectentem, exaudire, profirmiori authentia transummi, et transcribi, præsentibusque Litteris nostris inseri, et inscribi facere, eidemque' robur, et solemnitatem, quibus similes Fassionem, Legationem, et Dispositionem testamentariæ muniri solent, sigillo nostro judiciali, et authentico, addere clementer dignemur. Qua quidem ejus supplicatione benigne exaudita, Fassionis suæ, testamentariæque Dispositionis libellum recepimus in hæc verba-

EMBER' SZERETETI INTEZET:

INSTITUTUM PHILANTHROPICUM.

§. 1.

Az emberi nemzet' nagy Familiájában a' boldogságra vezető első léptső az erköltsi tökéletességre való törekedés, mely szükségesképpen feltészi az értelem' megvilágosítását és a' mi ettől elválhatlan, az akaratnak megjobbítását Innen buzognak ki a' társasági élet' boldogságának minden egyéb forrásai; ez az a' mozdíthatatlan alap, meljen vagyon fundálva a' közönseges emberi szeretet: Philanthropia, és minden társaságbéli költsönös kötelességek.

§: 2.

Az elme' megvilágosítása, és a' szív' megjobbítása nemes munkáit egyedül a' jó neveléstől, jó nevelőktől, és azon Tudományok' műhelyeitől lehet várni, melyek kitsin Hazánkban is ilyen nemes célra állítottak fel. Ezek közé számlálom a' M. Vásárhelyi szépen virágzó Reformatum nemes Collegiumot, a' melyben én is vettem neveltetésemet, és csekély formáltatásomat; a' köz jónak munkálkodása, és a' hálada-

tosság megkívánják, hogy az iránt felejdékeny nelégyek; és ámbár hogy ezen itten eléadandó Intézetem nem vallásos, hanem Philanthropicum; de csak ugyan hogy én ebben a' M. vásárhelyi nemes Reformatum Collegiumról legelőll, és ki tetsző [kedvezéssel gondoskodom, azt a' háladá-tósság okozza; megmaradván e' melletti az In-tézetnek emberszereteti közönséges czélja.

§. 3.

És ennélfogva én alol írt ezennel ajánlok, egy közönséges ember szereteti Intézetnek Fundussára, (mely közelebbről az értelem' megvi-lágosítását és a' szívnek 's akaratkak megjobbi-tását igyekezik tökéletesíteni) 2,000 az az két ezer Rhsforintokat Bétsi Betsben, 's ezen változ-hatatlanul megmaradandó Capitalist, míg élek magam, holtam után pedig mások által az a-lább megirandó mod szerént úgy fogom admi-nistraltatni, hogy ebből későbbre egy igen nagy és nevezetes summa gyülvén, elegendő légyen az általam előadandó közhasznu Intézetnek folya-matba való hozatalára; Jövendőre nézve pedig az Erdélyi N. Fejedelemségbéli Méltóságos Re-formátum Fő Consistoriumat a' M. Vásárhelyi nemes Reformatum Collegium iránt 's némely Reformata Fkklesiák iránt, a' kik Intézetemből részt vésznek; a' F. K. Fő Igazgató Tanátsot pedig, az egyéb polgári Intézeteknek folyamát-ja iránt, azzal az alázatos kéréssel bátorkodom megtalálni, kogy ezen közhasznu emberszereteti

Intézetemnek kegyes Pártfogói, Oltalmazói, és Gyámolítói lenni méltóztassanak; sőt legyen jussok, mint a' kik jövendőben részesek lesznek; ezen Intézetnek folyamatját, állását megvizsgálni, ennek a' czélfele való haladását siettetni, akadályait elhárítani.

§. 4.

Kitsin magában ezen két ezer Rbf forintokból álló Capitalis, a' melynek láttatom előre oly nagy készületet csinálni, és a' melynél többre most szegény állapotom nem terjedhet; de az időseire igen nagy leszen Intézetemnek pontos elyesítése által, 's elegendő nem csak a' M. Vásárhelyi Reformatum nemes Collegium virágását sokkal nagyobbra emelni; hanem még ezen nemes város' közhasznu Intézeteit, 's Polárinak is boldogságát gyarapítani; sőt később-e nétalántán a' flazára közönségesen ki terjedő közhasznu Intézeteket is elősegíteni.

§. 5.

Nem a' jelenvaló időre, hanem a' későbbi nokákra terjed ki ezen Intézetnek haszna; de idején elkell vetni a' magot, hogy az lassan készülvén, a' jövendő boldogságra ért gyűlötsöt teremjen. Ha fákat ültetünk, erdőket nevelünk, melyeket csak későbbi maradék haszonnal lehet használni; miért ne tegyünk hasznos, és nagy Intézeteket a' jövendő nyomra nézve? midőn azt szegény sorsunk jelenvalóra nem engedi,

§. 6.

Három időszakaszokra osztom fel ezen Intézetemnek folyamatját *Első* az, a' melyben élttem' folyamatjáig számot tarthatok Intézetemhez, a' *Második* az, a' melyben ezen 2,000 Rhforint Capitalis' hogy és mi módon nevedik igen nagyra; *Harmadik*, a' melyben annak hasznavevétele a' maga erejében 's valóságában, a' czél szerént meghatározatlan esztendőkre kiterjed és folyamatban hozattatik

ELSŐ IDŐSZAKASZ.

§. 7.

Minthogy a' leghasznosabb 's legszentebb Intézetek is kezdetekben csak olyanok mint a' tegnap született csetsemő; Dajka és apolगतó nélkül elfogyatkoznak elvesznek; ennélfogva Én, a' ki a' magam születményemnek legjobb Dajkája és apolगतója vagyok, ezen Fundust életemben magam akarom tractalni, és erről magam önkéntesen hiteles Protocollumam szerént (melynek valóságos mássa a' M. Vásárhelyi Evang. Reformatum Collegium T. T. Rector Professoránál is megvayon) a' Méltóságos Reformatum Fő Consistoriumnak, és ennek utján a' F. K. Fő Igazgató Tanátsnak is ki mutatásomat előfogom ádni.

— De minthogy én jóságatlan szegény Legén

lévén mindenemet, és ezen csekély Fundust is magam tulajdon szorgalmatosságom által szerzettem; az időnek mindenkori viszontagságait szemem előtt hordozván, fenn hagyom magamnak azt, hogy ha még életemben arra szorulnék 's oda jutnék, (a' mitől a' Gondviselés örizzen!:) hogy azon Fundus' jövedelmének használására szükségem lenne; tehát akkor az intézetből a' magam hasznára is fordithassak; meg maradván állandoul a' Capitalis: sőt mig élek alább elő adandó Intézetemnek változtatására, jobbitására is, ha azt most ezen irasomban eléggé nem tökéletesithetném (vagy hogy ha maradékom találna lenni, azok aránt különösebb tekintetet kívánék), fenn hagyom bé folyásomat 's akaratomat, hogy a' Mlgs. Reform. Fő Consistorium' utján, Codicillus formában suppleálhassam, a' miket későbbre jónak és hasznosnak fogok találni.

MÁSODIK IDŐSZAKASZ.

§. 8.

Itten ez az én meghatározott akaratom és kívánságom, és ebből áll Intézetemnek valóságos érdeme, 's minden eddig való Intézetektől különböző volta, hogy mivel ezen 2,000. Rbforint csekély Capitalisnak esztendeig való haszna ugy is keveset tenne a' jelenvaló segedelemre, tehát

ezen 2'000. Rhf. Capitalis 6. procent legalis Interestre kiadatván, azon Interestre, és szaporodva a' Capitalisnak legalis Interestre, mindenkor a' krajczárok' fractiojáig való kitsiny számig (mely itten elmellöztetik) ragadjon a' summához; mely Interestre Capitalissá változván, következő esztendőben mint Capitalis adattassék ki és foeneraljon; és senki is azon pénz' Interestret, semmi szin és praetextus alatt száz 100 esztendő-kig az 1920-ik esztendőnek végéig (minthogy ezen Intézet vészi a' maga kezdetét és folyamatját az 1821-ik esztendő' Januarius Honapja első napján) egyébre ne fordítsa; hanem minden esztendőben a' Capitalisnak szaporítására 's öregbítésére. Így lészen hogy 12. esztendőnél valamivel kevesebb idő, úgy mint 11. esztendő 10. hónap és 20 napok alatt; minden Capitalis kétannyira *alterum tantumra* nevededik, és a' leghosszabb logarithmusa szerint, száz esztendő alatt, azon két ezer Rhf. Capitalis 678,609²/₃ Rhforint Capitalissá változik; feltétvén azt, hogy minden esztendőben meghatározott módon fogyatkozás nélkül a' Capitalis az interestrel szaporodik. Minthogy pedig Aranyos Széki Fő Király Biro, Mlgs Graf Kemény Miklos ur hazafiui, 's a' közjóra törekedő nemes buzgoságból ezen Philantropicum Intézet' Fundussát még ezer Rhforintal megajándékozni 's szaporítani a' Mlgs Reform. Fő Consistorium előtt megigérte; tehát ezen Intézet' Tőke pénze most

áll három ezer Rhforintokból. — Ezen Capitalis száz esztendő mulva a' feljebb elő adott módszerént, egy millio tizenhét ezer tizen három — 1'017015 Rhforintra szaporodnék; azonban több helyekről való ajánlott segittségek, 's ezen Capitalisnak haszna vételéből eddig gyült és Capitalissá vált 448 Rhforint; ilyen formán tractáltatván, midőn nagy massára felemelkednek, 's elegendők lesznek minden közben jöhető előre elnem láthato csonkaságoknak falcidiaknak kipotására; úgy hogy száz esztendő mulva, de meg lehet hogy sokkal hamarább is, ezen Intézet' Fundussa a' maga tökéletes nagyságára a' miliora felemelkedhetik.

§. 9.

Ámbár telyes kívánságom vólna az; hogy ezen letett Fundus a' maga határozott nagyságára minél előbb felemelkedjék; de meggondolván másfelől azt is, hogy az ily hosszszas időre nyuló reménység a' legjobb czél iránt is, lágy-ságot, hidegséget, restséget szülhetne; ujabb megfontolásom szerént azt határozom, hogy az 1870-dik Esztendő' végével ezután 50 esztendő mulva, ezen Intézetem administraltatása, a' későbbre ki neveztetendő nagy Commissio által megvi'sgáltatván, 's ujabb elevenséggel felébresztetvén, ugyan akkor a' M. Vásárhelyi Reform. nemes Collegium, már valamennyiben kezdessen ezen Foundationak hasznával élni; de csak úgy,, hogy a' nagyobb és esméretesebb szükségekben

esztendőnként nem többet, hanem legfeljebb egy procentet az Interesből fordithasson az előforduló szükségekre; a' többi interessel szüntelen nevedvén a' Capitalis; hogy ha pedig az arithmetikai hideg calculust megszegyenítő hazafiui, 's a' köz jora törekedő melegebb buzgoságból ezen Interesnek több elő segítőji, gyamolítóji, partfogoi találkoznának; a' mit bizodalommal remélhetek, (a' kiknek betses neveiket az Intézet plánumának sarkáboz ragasztandó Alaban akarom bé irattatni) 's azok által az Intézet' Fundussának basissa nagyra nevedvén, az az irt időnél sokkal hamarább emelkedhetnék a' maga határozott nagyságára; akkor nem tsak a' nemes Collegium, hanem a' több megirandok is az Intézetből a' planum szerint részesüljenek; ellenben ha az irt terminusig is fel nem emelkedhetnék a' maga nagyságára a' ki tett Fundus; azt mind addig kell az Interesekkel szaporítani; míg a' maga határozott nagyságát eléri. —

*ADMINISTRATIOJA IRÁNT AZ ÍRT
TÖKE PÉNZNEK EZEKET RENDELEM.*

§. 10.

Hogy jövendőben a' Capitalis mindenkor olyan bátorságos helyre és Perceptor kezébe tétessék le, a' ki által semmi kár az Intézetre nézve en következék. és ha valami kár következék az Intézetre, azért a' számadás természete

szerént, azon személy vagy Perceptor feleljen, a' ki által esett a' kár. — Utánnam tehát azon alább megirando kilencz személyekből álló administrans Commissio ügyeljen a' fundusra, 's az egész Intézet' folyamatjára, melyet magokból a' Cointeressatusokból fogok alább választani; a' kik Intézetem' Executoraivá neveztetvén az írt Fundust teljes securitasu és jó moralis characterü, csak ezen Fundus tractálására választott Perceptornak, vagy netalán ha szükség leszen más több Individuumoknak dexteritássára is bizák, 's adják által. —

§ 11.

A' Capitalisoknak ki adattatásában arra vigyázzván hogy a' költsönözni akarok' neveik Listába vétetvén előre praenotaltassanak, ezt a' feltételt szorossan megkívánom (mert e' leszen a' Capitalisok' jó administrálásának edgyik eszköze): hogy a' ki adattatásnak terminussa légyen mindenkor avagy tétetődjék az esztendő' elejére ad 1-um Januarii; ha szintén későbbre vétetőd-nék is ki a' pénz; mert egy két hónap censusba sem jöhet a' Debitornál, midőn 6 procent csekély Interestre kaphat bizonyos summát, és azt több esztendőkre is megtarthatja; és hogy a' Debitor a' ki vett Capitalisnak 6 procent legalis Interestét minden utánna valójárás, sürgetés, jelentés, vagy kérés nélkül önkéntesen és kéretlen mindjárt az esztendőnek elején bé fizesse, 's magát arról a' Perceptor által quietala

tassa; különben akár mitsoda okból ha nyolc napig elmaradna mindjárt az esztendőnek elején a' 6 procent legalis Interesnek béfizetése, tehát abban az esetben, minthogy az által az Intézetnek és magának a' Perceptornak is kára és hátra maradása következnék; az iljen debitoron minden további késedelem nélkül az adosságot azonnal exequaltassa; melyet a' Perceptor hael mulatna; tehát minden ebből következő kárát és hátramaradását az Intézetnek fizesse meg

§. 12.

Ezen előre fizetett Interesnek mely az esztendő' végével ragad a' Capitalishoz, a' Perceptor szabad tettzése szerint való használásából telik ki ezen Fundusra nézve az ő tulajdon fizetése; oljan formán, hogy mivel minden esztendőben a' bėjővő Interesek nagyon szaporodnak; tebát esztendőnként az Intereseknek haszna vétele vagy az Intereseknek Interesse a' Perceptor tulajdon fizetése legyen; és ha még más egyéb költségek ezen Fundátiora nézve előfordulnának, azok is a' Capitalis csonkulása nélkül ebből potoltassanak; szoross vigyázat lévén arra, nehogy a' Perceptor valamely ki gondolható praetextus mellett ezen beneficiummal a' Capitalisnak és Intézetnek kárára vissza éljen. Midőn a' Capitalis száz ezer Rhforintra fel emelkedik, már akkor 's hátha még elébb is gyanithatolag; meghatározottabb fizetést rendelni a' Perceptornak} szükséges lészen, melyet az akkori Előljáróknak bőltsességekre bizok.

§. 13.

A' kötelező irásnak vagy Contractusnak ilyen forma Stylust kelladni, mig' valaki ennél jobbat mutat: Alább írt adom ezen kötelező irásmat arról, hogy a' Doctor Getse Dániel által fundált Emberszereteti Intézetnek Fundussából Tit. Perceptor N.^hN. urtól mái napon kértem költsön 's effectivé fel is vettem egy esztendőre — Rhforintokat esztendeig való legalis 6 procent interesre, előre meg fizetvén most annak egy esztendei legalis interessét; hogy ha 'pedig mind a' tisztelt Fundatio Elöljáróinak tetszenék azt továbbra nállam meghagyni; mind nékem tetszenék — Rhforint Capitalist tovább is megtartani 's interezni, ebben az esetben szorossan kötelezem arra magamat, hogy azon Capitalisnak 6 pcent legalis interessét minden utánna való járás jelentés kérés, vagy sürgetés nélkül az esztendőnek első napjára önként a' Tit. Perceptor urnak béfizetem, hogy az az Intézetnek rendszabása szerint az esztendő végével Capitalissá változzék, melyet akár miokból ha nem tselekedném és azon interes' béfizetésével az esztendő elején tsak 8 napokat is késném; tehát ezen esetben, minthogy az által az Intézetnek kára, és hátra maradása következnek a' Capitalis interessével, és az esztendő végén Capitalissá, vált interesnek is újabb interessével együtt melyet {ezennel a' Fundatio, 'intézete szerint helyesnek, és igasságosnak megesmérek)

via liquidi debiti simul et semel rajtam azonnal felvétetődjék. A' Capitalis rendes, és önkéntes béfizetésének terminussa mindenkor az esztendő végére esvén, mind a' béfizetés, mind a' béfizettetés esetében tartozunk egymásnak az iránt legalább két hónapokkal hirt tenni előre, a' mely Capitalisnak és interesnek securitasára nézve a' meg nem fizetés, vagy meg nem fizethetés történetében ezennel lekötöm minden ingo, és ingatlan javaimat, hogy azokból az irt Fundatio Elöljáróinak szabad választások szerint minden költség, és fáradság meg térítésével legelől, és másokat megelőzve tökéletesen elég tétetődjék, specialis hypothécaul pedig által adom etc. etc. signat. M. Vásárhely Die 1-a Januar. anni etc. etc. N. N.

Minden ilyen jó törvényes Contractusnak expediáltatása Debitor költsége lévén, az ő költségén tétetődjék meg

§. 14.

A' nagyobb summákra nézve (a' milyenekben kívánnám mindenkor kiadatni ha lehet a' Capitalist, és a' milyenekre öszve kell olvasztani az apro summákat mihelyt annyira szaporodnak, hogy legalább 500 Raforint légyen a' kissebb summa) szükséges lészen a' lekötött két annyit érő fekvő Jokba mint specialis hypothécába a' Fundátiot introducálni: sőt ha a' hypothécához valami kétség férhetne jó kezességet is kívánni.

§. 15.

Ezen Fundatoria nézve minden esztendő végével a' Perceptor szorossan számolyon a' ki neveztetendő administrans Commissionak, mely számadást szükség lészen a' Méltóságos Reformatum Fő Consintoriumnak, és ennek utján a' F. K. Fő Igazgató Tanátsnak is bé mutatni — Efelett gyakran, ex improviso Cassae visitatiók légyenek, sőt a' kik ezen Fundatio nevedésére bizonyos summákat confernalnak 's ezt elősegíteni 's gyámolítani törekednek, azoknak 's maradékaiknak jussok légyen az administrans Commissió által kinevezett visitátorakkal együtt a' Cassát megvizsgálni, és az észrevehető hibákat maga helyén felfedezni.

§. 16.

Hogy ezen Intézet felejdékenységbe ne menjen gyakori emlékezetben forogjon, annak jóvendőre való célját mostani állását, és mi voltát minden tudhassa, tehát az esztendei tanulás kezdetével leg alább minden második esztendőben September 1-ső napján a' M. Vársárhelyi Reformatum Nemes Collegiumban a' Törvények elolvasatásával közönséges helyen publicálni kell: A' Nemes Város Centumviralis gyűlésében pedig a' Nemes Comunitás előtt minden ujj Biro változásával fell olvastatni, hogy azt mások is értsék meg, hogy annak mivoltát minden ember tudhassa, és az iránt mint jó Hazafi segítő és figyelmetes légyen.

§. 17.

A' Debitor halálával a' Capitalisokra és interestekre következhető zavarnak elhárítására mindenkor új Contractusok készíttessenek vagy a' régiekre új indorsatiok tétessenek, a' terminust mindenkor ad 1-um Januarii az esztendő kezdetére határozván.

§. 18.

Ezen Capitalisnak securitássára, szüntelenvaló folyamattýára és nevedésére nézve az érdemes Előljárok ha még más ilendő hasznos, és bizonyos utakat modokat eltalálnak, azokat méltóztassanak conscientiose követni és ezen Intézetet elősegíteni.

HARMADIK IDŐ SZAKASZ.

§. 19.

Ilyen formán ' törvényesen és igazságos uton felnevekedvén a' felyebb előadott 3,000 Rhforint az írt terminusig, vagy is az 1920-dik esztendőnek végéig, sőt még annál hamarább is a' legnagyobb probabilitás szerént egy milliora vagy is 1'000,000 Rhforintra, ez lészen már azon állandó Capitalis, melynek használása által

igyekezem Emberszereteti Intézetemnek nagyságos előmenetelt és pontosságot szerezni; a' mely célra legelső helyet foglal a' jó nevelés, jó Nevelők és a' Tudományok műhelyeinek virágoztatása, azután következnek a' felsegillések, adományok 's egyéb jótétemények.

§. 20.

Ez a' fő cél itten, hogy gyűljön és szaporodjék egy nagy és nevezetes summa, mely tulajdonképpen csak Depositum a' Hazában; melynek haszna a' Hazára vissza folyván az idő, és környülállások szerint fordíthatatik a' közjóra, a' Hazának mind moralis, mind political boldogságának előmozdítására. — Nagy bátorság; de mégis talám nem vakmerőség az ezerféle akadályok között ily messze való időkre intézeteket tenni; ne vegye ezt senki a' képzelet országában való bojongásnak — ma is vagynak, és állanak a' magok valóságokban ez előtt két 's több száz esztendővel tétellett Intézetek, és ha ez előtt száz esztendővel valaki ilyenekről gondolkozott volna, a' háládatos maradék azt ma nagy előmenetellel használhatná; mert kitsiny idő egy jól fundált Társaság életére nézve 100 esztendő — noha a' közben jöhető viszontagságok, melyeknek eltávoztatására semmi társasági sőt emberi erő nem elégséges, sokat változtatnak ronthatnak bonthatnak, de a' hasznos Intézetek tételében csak az egyenes utra 's igazságra nézvé, úgy kell képzelni a' dolgot, mintha

annak akadályai nem lennének; melyek halásznak, igazítsák el azok, a' kiket a' dolog illet; azért bátron ki nyujtom intézetemnek gyarapodását 's nevedekését arra az időre, midőn ezen Emberszereteti Intézetnek fundussa 1'000,000-ra felnevedik, és ámbár arra az időre már nem valamely meghatározott specialis intézeteket, hanem tsak közönséges kifejezésekben álló; a' közboldogságra czélozó kivánságokat lehet inkább most határozni, melyeket telyesítsenek 's eszközöljenek ki azok, a' kiknek kötelességek léssen a' közjora, és boldogságra ügyelni, a' mit ők akkor könnyebben kivihetnek, ha lésszenek előttük a' közjora kinyitott hasznos kutfejek. — De tsak ugyan hogy jövendőben is eszmerszedjék meg a' jelenvaló időnek gondolkodása, alább tésszen specialis intézeteket is; de azokat nem nézzem tsalhatatlanoknak, hanem az idő, és környülállások szerént az Előljárók böltsessége szerént igazithatóknak — mert há által tésszen is magamat gondolatommal azon százodra a' melyben ezen intézet a' maga nagyságában használta; midőn talám a' mostani gondolkodás akkor megváltozván, más képe és más formája léssen a' dolognak de azonban a' polgári, és moralis tökéletességre való törekedés tsak ugyan a' Társaságban örökké megmarad. — Használják tehát az Előljárók azt ami van, mindenkor böltsen az idő és környül állás szerént a' köz boldogságra.

§. 21.

Tehát ezen Intézet Fundussának massája egy millio Rhforintokra felemelkedvén, ezen summának administratiojára nézve ez az én állandó, és változhatatlan akaratom: hogy t. i. ennek Cassája állandóul M. Vásárhely Sz. K. Városában tartassék; Perceptor a ezen Cassának olyan férfiú legyen, kinek jó híren betsületes karakterén kívül, ezen a' Városon a' szükséges bátorságra nézve elegendő fekvő Jozága is legyen. Más helyre vinni, és másutt administráltatni ezen Cassát, mind a' szegény vidékre, mind a' Városra nézve telyességgel ne legyen szabad. Hanem a' mi az ezen summára való felvigyázást, és annak rendes és törvényes interesthéli jóvedelmét illeti, azt *elsőben* két egyenlő részekre osztom; melyek közül az egyik részt u. m. a' fél millio interestét az Erdélyi nagy Fejedelemségbéli Reformatum Méltóságos Fő Consistoriumnak, mint minden Reformatusok Tanuló és Tanító Intézeteiknek Oskoláiknak Ekklesiáiknak, és e' szerint a' M. Vásárhelyi Reformatum Collegiumnak is Főfelvigyázojának és Gyámolítójának olyformán kötöm, hogy a' Mlgs. Reform. Fő Consistorium abból ismét merőben osztozzék meg a' M. Vásárhelyi Reformatum Collegiummal, úgy hogy a' két száz ötven ezer Rhforintoknak Interestét telyesen adja ki a' M. Vásárhelyi Reform. Collegiumnak, hogy az azt az Intézet rendelése szerint az Értelem meg-

világosítása, és a' szív jobbitása nagy munkának tokélletesítésére szabadon használja. A' más fele részéről pedig a' félmillio jövedelmének a' Méltóságos Reformatum Fő Consistorium a' maga bölts, és jó elnézése szerént mindenkor szabadon határozzon; úgy mindazonáltal, hogy határozása az Intézetnek fő céljával meg egyezék, tudniillik hogy az által is az értelem világosodása, és az akarat jobbitása tárgyoztassék; mely szerént ezt is a' Hazában lévő vagy lejendő tanító Intézetek Oskolák gyarapítására a' mint a' Reformatum Status állapotja leg inkább kívánja, osztogassa.

Az egy millio másik fele részének az öt száz ezer forintnak mind fő felvigyázását, mind pedig annak rendes jövedelme használatát a' F. K. Fő Igazgató Tanátsnak embereket szerető, és közjóra törekedő gondoskodásába oly alázatos kéreessel ajánlom, hogy mivel ember szereteti Intézetem M. Vásárhely Sz. K. Várossa boldogítására egészen is ki terjed; tehát a' F. K. Fő Igazgató Tanáts ezen fél millionak rendes jövedelmét M. Vásárhely Sz. K. Vároossal merőben ossza meg, az az a' két száz ötven ezer forintnak Interestét adja M. Vásárhely várossának, hogy az azt más színű jövedelmével oszve nem elegyítve, az ember szereteti intézet céljára szabad tettzése, és leg jobb béléltása szerént használhassa. A' fél millionak pedig a' másik fele része jövedelmét a' Reforma-

ium Méltóságos Fő Consistorium analogiája szerint a' maga szabad tette, és böltsége szerint használja ugyan; de az ember szereteti Intézet céljával egyezőleg, úgy tudni illik, hogy a' Polgári nevezetes, és köz boldogságot egyesesen tzelőző hasznos intézeteknek felsegíttésére, a' hasznos meg jutalmaztatásokra fordítsa.

Ámbár pedig az én béléltásom szerint ' azt tartom, mind ezen ember szereteti intézetre, mind pedig ennek minden Cointeressatussaira nézve leg tanátosabbnak, hasznosabbnak, 's azt is ohajtom és akarom, hogy az egész Millio Fundusnak Cassája együtt maradjon, egy jo Perceptor, és annak subalternussai által administráltassék, és tsak a' fő felvigyázat, 's a' Jövedelemnek a' már meg írt modon való Dispensálása használása légyen meg osztva a' Reformatum Méltóságos Fő Consistorium, és a' F. K. Fő Igazgató Tanát között; fel tévén mindazáltal azt az esetet, hogy a' Reformatum Méltóságos Fő Consistorium azt látná az idő környülállásaihoz képest a' Reformatus Statusra nézve tanátosabbnak, hogy a' vigyázása alá bízott fél milliónak administráltatása merőben külön választassék; ezen ésetben azt rendelem, hogy légyen szabadsága ezt meg tselekedni, és véghez vinni; és ezt még azon időre is ki terjesztem, mikor még az Intézet Fundussa a' maga egy milliora való fel emelkedését el nem érte; úgy hogy a' Reformatum Méltóságos Fő Consistoriumtól füg-

jön akár mikor is ezt véghez vinni, — és a' massa hason felét akármikor is külön választani, 's a' maga részét telyes és másoktól nem függő jussal, a' nélkül hogy valakinek arról leg kisebb számadással tartoznék administráltatni. (a' Felsőleges Uralkodónak törvényes és szent jussa sértésére tudni való hogy itt leg kisebb tzelozás sintsen). De ezen esethen is elébb meg irt határozásom, hogy tudniillik a' Cassa administratioja csak M. Vásárhelyen légyen, mind a' Reformatum Méltóságos Fő Consistoriumra, mind a' F. K. Fő Igazgató Tanátsra nézve változhatatlanúl marad.

Meszsze időre terjesztvén Intézetemet, ha azon közben előre el nem látható szerentsétlen történetek, hadakozások, vagy valamely más országos csapások a' Capitalisnak nevedését és az Intézetnek folyamatját meg gátolnák, 's az irt Tőke pénz az egy milliora a' terminált időben az 1920-ik esztendőnek végéig fel nem emelkedhetnék; csak ugyan minden akadályok és viszontagságok mellett is arra az időre az irt Capitalis igen nagy léssen, a' mely történetben azt a' rendet kell követni, hogy a' jövedelemnek fele részét az irt terminusnál az 1921-ik esztendő elejénél kezdve esztendőnként mindenkor a' Capitalishoz kell ragasztani mind addig, mig az egy milliora fel nevededik; fele része pedig illendő proportioban a' Reformatum nemes Collegium, és a' nemes varos között meg

oszolván, a' majd meg irandok szerént használ-
tassék. A' Méltóságos Reformatum Fő Con-
sistorium és a' F. K. Fő Igazgató Tanács a' ma-
gok Rátájokat csak akkor fogják használni, mi-
dön az Intézet Fundussa a' maga telyes nagy-
ságára az egy milliora el juthat.

§. 22.

Specialis Intézetemet a' mi illeti, melye-
ket akkor az Elöljárók ha szükség a' környül-
állások szerént igazithatnak a' következő mo-
don hasznosoknak gondolnám. — Minthogy a'
M. Vásárhelyi Reformatum nemes Collegiumnak
a' későbbi időkben is fenn maradandó virágoz-
tatása egyik, és éppen mások felett való czé-
lom, szükségesnek tartom, gondoskodni ezen nemes
Collegiumnak.

1-mo *Physicai* 2-dó *Moralis* állapotjáról ;
mert minden nagyobb egyesületeknek Corpora-
tioknak úgy itélek ezen két első elosztások egy-
be foglaltatásából kell állani.

§. 23.

A' Collegium *Physicai* állapotjára tartozik
a' Collegium Társaságának épületje, a' Profes-
soroknak lakó házai; közönséges auditoriumok-
nak télben tüzelése világosítása, 's különösen a'
Professoroknak és az Ifjuságnak élelme — ide
tartozik még egy hasznos Typographiának jó
karba való állítása, és egy czél szevént való Bib-
liothecának gyarapítása.

§. 24.

Moralis állapotjára tartozik a' Collegiumnak tanult, értelmes, bõlts jó characterii 's minden tekintetben érdemes Professorokkal való virágzása, a' Tudományoknak minden régibb és újabb nemei tanulására egyben sereglett Ifjaknak díszes egyesülete, a' Tudományoknak tiszta és energiával való tanítása, a' hibás vélekedéseknek nem auctoritással, 's az elsőség tekintetével, vagy azoknak régiségekkel, hanem a' magában meg álló tiszta és meg czáfolhatatlan igazságok által való meg esmértetése jobbítása, az értelemnek a' nevelés által naponként emelkedõ, és az el mult idõ elõítéleteinek meg nem maradó világosítása, az elõítéleteknek, és a' Társaságra nézve ártalmas bal vélekedéseknek ostromlása, a' Társaságból való kiirtása, minden akadálnak, mely a' tiszta és jozan gondolkodást gátozna, a' lehetőségig el hárítása, 's különösen a' Tanuló Ifjuságnak, valamint a' Professoroknak emberszeretõ, szelid, jámbor, mást megbetsüllõ csendes maga viselete, azoknak fedhetetlen mértékletes jozan élete, jo *moralis* characterere és még az oskola porai közt is ki esmérszó nemes cselekedetekre, virtusra való hajlandósága vágyása, és törekedése; ezek felett az a' buzgóság, mely által magokat mindnyájan meg különböztetik a' Torvények iránt való tiszteletben, 's a' Fejedelem iránt való hiveségben és engedelmisségben, egy szóval ezen kozonséges Tanító, Tanuló és

nevelő Társaságnak a' Collegiumnak moralis állapotjára nézve egy olyan egyesületnek kell lenni, melyben a' Tagokat az értelemnek világosítása, a' szívnek és akaratnak meg jobbításával egybe lántzolta — ide járul még az élet gyönyörűségeire való szelid és szép mesterségeknek gyakorlása: a' rajzolás és festés mestersége, a' Múzsikának Hármoniának egyéb rossz idő töltésektől el vonó, erköltseket szelidítő ártatlan gyönyörűségekkel való tanulása; a' testi meg erősödés egészség fenn tartására szükséges *Gymnastica*, vagy a' testnek mozgás és munka általa való gyakorlása; sőt a' gazdaságban kereskedésben is hasznos utmutatások. —

§. 25.

Ezen M. Vásárhelyi Reformatum Nemes Collegium mind *Physicai* mind *Moralis* állapotjára nézve sok fogyatkozások — és hijánosságokkal kéntelen küszködni; tehát az irt terminusban ez után 50 esztendővel elkezdödvén az egy pcent interessének kivétele, 's későbbre az egész Intézetnek folyamatja, elsőben a' *Physicai szükségekre* az épületekre, a' Professoroknak commoditással való lakásokra, Házaiknak conservatiojára, az Auditoriumok melegítésére világosítására, továbbá az Ifjuságnak gabonabeli élelmek' potlására, ha az fogyatkoznék, utoljára egy hasznos és jól intézett Typographiára, 's egy Bibliothecának fenn tartására fordítassék szükséges költség és segedelem.

§. 26.

Moralis állapotjára nézve a' Nemes Collegiumnak az az első lépés, hogy abban értelmes és érdemes jó characterü derék Tanítók nevelők Professorok légyenek — ezeknek tartásokról úgy kell gondoskodni, hogy azok a' szükségget ne küszködjenek, 's annál fogva élelmek más uton való keresésével, gazdasággal kereskedéssel el foglaltatva lévén tanításoktól 's tanulásoktól, nemes kötelességek pontos telyesítésétől el ne vonattassanak; hanem Hivatalok után csendesen nyugodalmasan és tisztességesen élhessenek; melyre nézve azoknak fizetések a' körülállásokhoz, tulajdon számokhoz és érdemekhez, az időnek szűkebb vagy bővebb terméséhez, 's némelyekre nézve különös Házi személyes tekintetekhez képest egy felsőbb közönséges meg vizsgálás és helybenhagyás szerént potoltassék két három száz Rhforintal — minden két vagy leg felyebb három esztendőben ilyen meg vizsgálást tartatván; sőt hogy a' jövendöröl is ne nyughatatlankodjanak, hanem magokat egészszen a' Tudományoknak tanulásnak és tanításnak szentelhessék, hogy ha valamelyik közüllök hosszásas érdemes szolgálatja után vagy a' vénség, vagy el gyengült beteges nyomorúlt állapotja miatt maga hibáján kívül alkalmatlan lenne a' további szolgálatra; tehát meg vi'sgáltatván botsáttassék nyugodalomra és kapjon fizetést: pensiot; mindnyájoknak

pedig özvegyek és árváik Férjeknek vagy Attyoknak fél fizetését kapják meg. —

§. 27.

A' Tudományok tanításában rendet szabni, vagy más uj formát mutatni nem is áll rajtam', nem is akarok; hanem gondolatam szerént való egy olyan utat mérék javasolni, mely az értelem megvilágosítására, 's a' szív megjobbítására egyenesebben fogna vezetni, és ez abban áll, hogy a' tanuláshoz kezdő Ifju elsőben azt, a' *mi va-gyon és volt*, a' mi érzékenységekkel fel fogható, a' természetet esmérje meg; azután értse meg azt a' mit nem a' tapasztalás és érzés által hanem az értelemnek és okosságának ki fejlődése, annak el vonásai abstractioi és határozásai által, kell tudni: *azt a' mi lehet és a' minnek kell lenni*, mely két pontoknak a'probb elosztása magában foglalna minden scibileket taníthatókat, 's tanulhatókat.

§. 28.

A' maga belső valóságában tekintvén ilyen formán az említett tanuló és tanító egyesületet, minthogy annak alkotó részét tészik a' tanuló Ifjak; tehát ezekről is szükség különösen gondoskodni, ezeknek kedveket, elméjeket 's igyekezeteket fel ébreszteni, jól lételeket ki eszközölni; melynél fogva az olyan tanuló Ifjaknak a' kik a' magossabb Tudományokra értek, és magokat mind a' tudományos előmenetelben, mind pedig szelid, jámbor, mást meg bctsüllő

magok viseletekre, mértékletes jozan életekre, a' Fejedelemhez való hűségre és a' Törvények tisztelétére nézve másoktól meg különböztették, nevezetes esztendei beneficiumok adattassanak; melyek a' környülállások szerént emelkedhetnek és apadhatnak.

§. 29.

Az idővel elébb haladó ki miveltetése az Ifjúságnak meg kívánja, hogy az Ifjak a' szelid és szép mesterségekben is formáltassanak, hogy azok az idő töltésre és a' terhesebb tanulástól való megkönnyebbedésre nem ártalmas társaságokat, hanem haszonnal gyönyörködtető kedves foglalatosságokat válasszanak; — ennél fogva a' rajzolás és festés mestersége a' meghatározandó órákon a' kedves hangokkal hármoniával az erköltsöket szelidítő mu'sikával való időtöltés; a' test gyakorlására szükséges Gymnastica el ne mellőztessenek. —

§. 30.

A' tisztelt Reformatum Collegiumban tanítandó minden Tudományokra nézve reményem ohajtom, sőt a' mennyiben a' Tudományokban való előmeneteknek meg jutalmaztatására alább praemiumokat, meg jutalmaztatásokat, rendelek, meg is kívánom, hogy itten minden tanítások szabadok és közönségesek legyenek — kiki minden vallás vagy nemzeti külömbség nélkül mint' eddig. úgy ezután is minden Tudományokat egyaránt tanulhasson, minden jutalma-

kat beneficiumokat vallás külömbségére nem tekintve a' Reformatum Nemes Collegium Elöljárói és Professorai által meg határozandó tiszta érdemeiért és előmeneteléért az alább meg irandó Commissio Tagjainak közben jövetelével meg nyerhessen; fel tévén azt mindenkor, hogy a' ki ezeket akarja használni, (a' vallásos rendszabásokat ki véve a' nem Reformatusokra nézve) magát ezen Reformatum Nemes Collegium Törvényeinek, Elöljáróinak és az Illendőségnek mindenekben alája vetni tartozik: sőt akármely időben, 's akármitsoda környülállások között is, ha valaki mérészelné titkos avagy nyilván való, egyenes vagy alattomos utakan sértegetni megrontani, vagy másokkal meg oszthatová, a' rendszerént való Reformatus törvényes Elöljárókan kívül másokra is ki terjedhetővé csinálni ezen jussokat és Beneficiumokat, melyeket ki ki várhat ezen Intézettől, és ez által a' Reformatum nemes Collegiumtól; vagy ha más valaki involálni akarna ezekbe; tehát az ilyen erőszakosok, és az azokhoz tartozandók tökéletesen ki rekesztessenek ezen Intézet' minden hasznaiból; és ennek minden jótéteményei egyedül fordittassanak a' Reformatum Nemes Collegium Elöljárói által meg határozandó Ifjakkak, vagy egyéb szükséges intézeteknek hasznára.

§. 31.

Különösön a' nemzeti magyar nyelvnek mint a' nemzetiség egyik Palladiumának tisztasá-

gára és betségére, ezen Tudományok magyar műhelyében szorgalmatos fel vigyázat legyen — itt minden nyelvek' tanulásának helye vagyon; de vigyázni kell arra, hogy az idegen nyelvek tanításában rendkívül való buzgóság meg ne kortsosítsa hazai alkatásunknak ezen egyik erőss oszlopát.

§. 32.

Továbbá a' kis gyermekeken el kezdve, a' Tanulók minden sorain által az érdemesebbeknek a' közönséges megpróbáltatás alkalmatosságával díszes praemiumok úgy osztassanak ki, hogy a' meg jutalmaztattak számok nagy legyen, hogy a' Jutalmok is közbe közbe nagyok legyenek, a' jutalomra érdemeseket magok a' Corporatiok határozzák meg; melyet az Érdemes Elöljárók úgy hagyjanak helyben, vagy változtassanak, hogy oda sem barátság, atyafiság, Vallás, sem semmiféle más Relatioknak interesséje a' tiszta érdemen kívül bé ne férkezzék. —

§. 33.

Esméretes dolog, hogy az ide való Reformata nemes Szent Ekklé'sia, minthogy Testvér Attyafia a' Nemes Collegiumnak, ezen Ekklé'sia is a' keresztényi és felebaráti szeretetnek és a' jó erköltsöknek oskolája; tehát erről is szükségesképpen úgy kell gondoskodni, hogy a' Nemes Collegium rátájából ennek segedelmére eszten-dönként a' jövedelem tized része 1500 Rhforint forditassék; valamint ezt a' Nemes Városnak a-

jánltatott fundusból is alább meg kívánom, úgy hogy ezen Nemes Ekklé'sia a' maga segedelmét mind a' Nemes Collegiumnak, mind a' Nemes Városnak határozott jövedelemből vehesse, és így mindenikkel atyafiságos correlatióban legyen; sőt midőn ezután 50 esztendő múlva a' Nemes Collegium ezen Intézetnek hasznával el kezd élni, már akkor kezdve az egy pcent ki vett interesnek tized részét a' Nemes Ekklésianak adja ki. — E' mellett a' Nyárad mellett lévő három faluknak, Batzka Madarasnak, Nyárad Sz. Benedeknek és Akosfalvának (mely három közönségekkel kívánok közelebbről jól tenni) a' Nemes Collegium rátájából, akkor midőn az Intézet a' maga nagyságára fel emelkedik, adattassék külön külön esztendőnként 100 az az Száz Rkforint oly formán, hogy azon 100 Rkforintnak fele mindenik faluban az ott lévő Reformata Szent Ekklé'siak szükségére, fele pedig: 50 ötven Rkforint a' falu közönséges szükségének potlására használtassék, melyeknek miképpen lett használásáról mind az Ekklé'siák, mind pedig a' közönségek a' magok illendő helyén hitelesen doceáljanak. —

§. 34.

Egy bizonyos proportioban való része a' meg maradott esztendei jövedelemnek mindenkor a' Nemes Collegium Elöljáróinak szabad dispositiojára bízatik, hogy abból az előre el nem látható és meg nem határozható leg szükségesebb költségekre fizethessenek, vagy azt a'

Cassában benn hagyassák; sőt esztendőnként nagyobb summa fenn maradván, azokból a' Nemes Collegium számára állandó és bizonyos jövedelmü fekvő jószágokat is vásároljanak; légyenek az Előljárók szabad tettzéseik szerént való mérséklett segittséggel a' meg maradt Fundusból a' vidékben ezen nemes Maros Székben özvegyiségre jutott fel nyomorodott szegény Papnék, vagy más belső emberek árvái iránt is.

§. 35.

Utoljára igen szükségesnek, illendőnek 's hasznosnak találom, hogy minden esztendő' végével a' Nemes Collegium a' Méltóságos Reformatum Fő Consistoriumhoz egy Demonstratiót tégyen, hogy az ezen fundusból vett pénzt mikor, mire és mimodon erogalta, a' czél szerént hogy használta? —

§. 36.

Hogy ezen Intézet elkezdődésétől fogva mindenkor tiszta folyamatba tartassék, szem előtt légyen, és felelősségbe ne mennyen; tehát ennek közelebbről való fel vigyázói 's mintegy executorai légyenek a' Nemes Collegium részére mindenkor a' Rector és a' Paedagogarcha Professorok, mostani Reetor T. Antal János míg él, mindenkor meg maradván ezen Intézet' egyik Felvigyázójának, executorának. Ezen fundationalis Levélnek Copiája légyen mindenkor kezeknél, hogy ezt gyakran látván olvasván, a:

Intézeteket pontosabban telyesítsék 's telyesit-
tessék.

§. 37.

A' jelenvaló időben és környülállásokban ezeket látom 's gondolom hasznosoknak, a' köz boldogságra czélozoknak; de meg lehet, hogy mostani gondolatom, 's intézetem a' későbbi időben való környül állásokkal 's a' nemes Collegium' akkori állásával mindenben meg nem egyezne; meg lehet, hogy most előre ki számolt fundusomnak calculussa mennyisége apadhatna vagy nevedkedhetne, azért tehát nem kötöm meg kezeket az érdemes Elöljáróknak, hogy a' késői idő, hely és környülállások szerént; melyeket semmi emberi erő előre nem láthat, meg nem határozhat; és a' massára nézve az egyenes proportio szerént ha mi jót, hasznost látnak tudnak és találnak ezen köz hasznu Intézetemnek céljára, a' közönséges boldogságra hiven igazán és egyenes indulattal telyesítsék. Valamint ellenben ha valamelyik az Elöljárók közzül (a' mit bajosan teszek fel) tulajdon haszna keresés', passziok', indulatok' vagy akármely más alaton Interessék' ösztönéből ezen Intézetnek ellenére dolgoznék, vagy a' jutalmokban, azoknak ki osztásában részre hajlást mutatna és nem az egyenesség' igazság' szeretetétől viseltetnék; tehát az olyan Elöljáró ezen Intézetemhez való befolyástól egyenesen kirekesztessék, és ehez

semmi tekintetben időben 's környülállásokban szava ne lehessen. —

§. 38.

Ezen föndust illető minden tárgyról most mindjárt az Intézetnek kezdetében [hiteles protocollumot Jegyző könyvet készíteni 's abba mindent fel jegyezni elmulthatatlanul szükséges lé-
szen.

§. 39.

Hátrább hagyván a' Mlges Reformatum Fő Consistoriumnak és a' F.K.Fő Igazgató Tanáts-
nak 15 az az tizenöt ezer Rhforintokban bölts intézeteire bizatandó summákat, következik már az egy millio Interessének azon negyed része, melyet a' felyebbi el osztás szerént 15000 Rhforin-
tokban M. Vásárhely Sz. K. Várossának haszná-
ra intéztem; tehát azon summát 15000 Rhforin-
tokat ezennel a' Tktes Nemes M. Vásárhelyi [Ma-
gistratusnak ember szeretetére, bölts gondosko-
dására és hazafiui buzgóságára oly formán bi-
zom, hogy ez minden esztendőben a' czél szerént fordittassék a' köz jóra.

§. 40.

Esméretes dolog a' Tktes Tanáts 'előtt ezen Intézetnek fő tzielja, mely az értelemnek meg-
világosítása', a' szívnek jobbitása', 's az erköltsi tökéletesedés' gyarapításában áll; ennél fogva leg élébb is úgy tekinthetem az ezen nemes vá-
rosban virágzó Reformata Sz. Ekklé'siát, mint egy

a' felebaráti szeretetnek, a' keresztényi virtusoknak és a' jó erkölcsöknek moralis Oskoláját, a' melynek érdemes Lelki Tanítói az értetlen köz népben nem annyira igyekeznek a' Vallásbeli nehéz dogmákat tzikkelyeket fejtegetni fessegetni, melyeket csak a' magossabb és könnyebb elmék foghatnak fel, de a' melyeknek a' közönséges társasági élet' holdogságára kevés vagy semmi befolyások nintsen, mintsem inkább a' szeretet' munkáit, a' jó és tiszta erkölcsökben való gyarapodást, a' Fejedelem és a' Törvényekhez való tiszteletet engedelmességet, a' jónak követését, a' rossznak eltávoztatását tanítják és prédikálják, és ezek által a' Társaságnak tsendes, be-tsületes igazságos jó polgárokat formálni igyekeznek. — Ezen nemes Reformata Sz. Ekklé'sia virágoztatására tanítói fizetéseknek a' környül-állások szerént való jobbítására, 's az Ekklé'siai Elöljárók által meghatározatandó egyéb szükségének potlására eszteudönként a' Nemes Városnak folyó jövedelem rátájából legelsőben is azon jövedelem tized részét 1500 Rhforintot a' Reformata Ns. Ekklé'siának változhatatlanul kiadattatni rendelem, a' mint ezt felyebb a' Ns. Collegium iránt tett intézetemben is meg irtam.

§. 41.

Továbbá minthogy előttem egyfelől minden igazságos eszköz szent és tiszteletet érdemel, valamely csak fő tzelomnak az értelem meg világosításának 's az akarat megjobbításának nagy munkájában se-

gítségül lehet; másfelől minthogy eleitől fogva való kívánságom, 's most még inkább mint ez előtt erősödni kezdett reménységem az, hogy nem lehetelenség sőt kivihető és kívánatos dolog a' különböző vallásos felekezetek között való egyesülés egy erőltetés nélkül való közönséges Syncretismus, melynek felső principiuma az Evangeliumi tanítás szerint az Isteni és felebarati szeretet, vagy rövidebben szolva a' tiszta Moral; (: a' mint ezen gondolatomat különösen is egy kis munkátskában értekezésben közönségessé tenni igyekeztem) tehát félre tévén a' különböző Vallásos nevelésből folyható bizodalmatlanságot, ezennel azt rendelem, hogy a' Nemes Városnak határozott esztendőnként való jövedelemből (ki vévén elébb abból a' Reformata Nemes Ekklé'siának a' feljebbi czikkelyben meg irt summát, vagy tizedet) az Erdélyi Catholicus Püspök' fő vigyázatja alatt adattassék az itten ditséretesen tánittatandó M. Vásárhelyi Catholicum Seminarium vagy nagyobb Oskola gyarapítására esztendőnként a' rendes és tiszta jövedelemnek egy ötöd része. — Ez az Oskola most a' mennyiben tudom, a' humania Classisokon végződik — én pedig ezen Oskolában a' Philosophiai Chathedrát is fel állíttatni és derék érdemes Professorok által haszonnal taníttatni o-hajtanám, és akkor esupán csak azt az egyet kívánnám, hogy a' közönséges Examenek vagy megvi'sgáltatások solennitássára hivattassanak el

a' Reformatus Professorok is, valamint ők most a' magok Exameneikre minden rendbélieket invitálnak, hogy ez által is az egymáshoz való bizodalom, hajlandóság és barátság nevedjék; de semmit itten positive meg nem határozok, hanem légyen minden ezen derék Oskola Elöljáróinak szabad dispositiojok szerint, tudván és reménlvén azt előre, hogy itten is a' költsönös szeretet, 's a' keresztényi türelem ezen Fundatio 's fundaló intézete szerint vezérli a' tanítókat és tanulókat.

§. 42.

A' Hátra lévő és az Interes fizetés mostani regulatioja szerint Tíz ezer nyoltz száz Rhforintra szállott része a' jövedelemnek, mely M. Vásárhely Sz. K. Várossának javára vagyon intézve a' fő czél szerint, a' Tekintetes Tanács által úgy használtassék az értelem' megvilágosittására 's az akarat' megjobbítására, hogy az olyan szegényebb rendü polgárookra nézve, a' kiknek modjok nintsen, hogy gyermekeiket taníttathassák, állíttassék fel a' fíu gyermekek' számára egy olyan Elő Oskola, a' melyben, a' kiknek felyebb való tauulásra nem lészen szükség, legalább olvasni, írni és számot vetni ingyen taníttassanak; az engedelmességre, tisztaságra jó erköltsökre jó előre szoktattassanak; 's annál jobb lenne, hogy ha még a' természetről is egy kis esméretséget 's tisztább képzeletet formálhatnának, mely által a' habonaságot kísérte-

teket, 's egyéb á' köz népben könnyen gyökeret verhető ártalmas halvélekedéseket el kerülhetnek. — Ezen elő — Oskolából legalább két esztendő mulva, a' kiknek szükséges és szüléik céljával meg egyez, mehetnek azután más nagyobb Oskolába, vagy ha úgy tetszik, mesterségre, gazdaságra, innen vett Testimonium mellett — de fel nevedvén későbbre az Ifju, kívánnám, hogy egy is se czéhba, se a' polgárok számába bé ne vétessék, a' ki ezen elő-Oskolát nem gyakorolta, 's következőleg írni olvasni 's számot vetni nem tud — itten is az Oskolához való édesgetésre csekély ajándékokat praemiumokat osztogatni az érdemesebbeknek szükséges, el kerülvén minden keményebb a' gyermeki elméhez nem alkalmaztatott el idegenítő vélek bánást és durvaságot.

§. 43.

Éppen a' felyebbírt célra 's modok szerént állittassék fel ezen Fundusból egy Leány Oskola is egy érdemes Férjfi és egy okos jó hírű nevű Aszszonynak fel vigyázatja alatt, a' melyben a' Leány gyermekek írni, olvasni 's számot vetni meg tanulván a' Természetről is egy kis esmértséget végyenek; azonkívül pedig a' szegényebb sorsu embernek hasznosabb varrás, szabás 's más házi gazdaszszonysághoz tartozó dolgokra tanittassanak.

§. 44.

Mind a' két nemen lévő gyermekek minden

Vallás különbsége nélkül egyaránt vétessenek bé ezen Elő-Oskolába, és a' Tanitok telyességgel Hivataloknak el vesztése alatt a' Vallás Tudományra ki ne ereszkedjenek, hanem minden különböző Valláson lévő gyermekek a' Vallás Tudományt tanulják meg a' magok Vallás Tanítóiktól Papjaiktól, és minden Vasárnap 's innep napokon gyakorolják a' magok Vallások szerint való Templomot; annyival kevesebbé ne mérészeljék a' Tanitok valamely Vallásos Sectara édesgetni vagy erőltetni az éretlen gyenge gyermeki elméket, és ez által a' Vallásbeli különböző vélekedésekért az indulatokat egy más ellen felgerjeszteni, avagy tsak hidegséget és bizodalmatlanságot is szerezni, hogy ezen Elő-Oskolák nem tsak a' tanulásnak; hanem az egyesységnek, a' felebaráti szeretetnek és jó hajlandóságnak is Oskolái légyenek, hogy innen ki indulva jövendőben ezekből egymást eltűrő békeséges tsendes Polgárok légyenek, és a' Vallásos vélekedések különbsége mellett is a' Törvény és Fejedelem iránt való hívséggel egybekaptsoltatván, egyetértő jó Hazafiak formáltassanak.

§. 45.

A' Tanitok ezen két Oskolákban mindenkor a' munka végén meg irandó 9 személyekből álló administrans Commissiotól választassanak és annak közelebbről való szoros vigyázatja alatt légyenek.

§. 46.

Az ezen Nemes Városban felállított községes betegek' házában Provincialis Isptályban (: mely ezelőtt csak 8 esztendővel vette eredetét, és a' melynek most én második rendes Orvossa vagyok :) két ágyat fundálok, melynek fenntartására esztendőnként a' jelenlévő fundusból az akkor meg határozandó költség fizetődjék; ugyan ide egy vagy két olyan alkalmazott helyet vagy szobát ragasztatni kívánok, a' melyekben az olyan szerentsétlen aszszony személytyek, kik titkon szülni akarnak, az ordinarius Physicusnak téjendő jelentés mellett bévétessenek, jogondviselés alatt légyenek, ingyen tápláltassanak, minden vizsgálódás nélkül bátron szállhessenek, 's a' maga idejében gyermekekkel el bocsátassanak.

§. 47.

A' nemes Város ordinarius Physicussának és Chirurgussának adattassék potlásul esztendőnként a' körülállások szerént mindenkor bizonyos summa, melyet a' Tkts Tanács felsőbbi helyben hagyás szerént határozzon meg, ezen statiora mindenkor érdemes derék Férjfiak választatván.

§. 48.

A' nemes Városon szélyel levő el nyomorodott szegény özvegyeknek és árváknak, a' Sennatorok' és Tisztviselők' el szegényedett mara-

dékainak gyámoltalan, ügyefogyott magokkal joltehetetlen házi szegényeknek a' Politiae Inspector szoross meg vizsgálása szerent, nem külömben a' meg nyomorodott, el betegesedett szegény utazoknak, tüz által, vagy akár mely szerentsétlenség által romlásra jutott személyeknek felsegitésekre a' szoross megvizsgálás után minden vallásbéli külömbség nélkül legyen a' Tkts Tanáts illendő segedelemmel, a' jo tételt mindenkor a' személy, idő, és hely 's más tekintetet érdemlő környül állásokhoz alkalmaztatván, szorossan vigyázzván arra is, hogy abban minden közben jöhető praevaricatiok 's interessatiok el távoztassanak 's mind ezekről pedig a' maga helyén hiteles kimutatások 's feljelentések légyenek.

§. 49.

Egy szabad_K. Városnak virágzása, az abban folytatott mesterségeknak tökéletesedésétől, a' mester embereknek betsületes jó magok viseletétől, a' Creditnek hazugság és csalárdság által való elnem vesztésétől függvén; tehát azon ifiu polgárok a' kik megházasodnak, és mesterségekhez, életek folytatásához akkor kezdenek, de értekek, tehetségek annak elkezdéséhez nintsen, ha külömben ép egészségesek, jó igyekezetü szorgalmatosok, hogy tanúlyák megbetsülni a' szükségben való [segedelmet, és] jó idején a' hitelnek creditnek érdemét úgy használják, hogy azzal vissza ne féljenek; tehát házasságok első

esztendejében rendeljen adattatni a' Tktes Tanács a' kik kérnek azoknak költsön elegendő kezeség jó cautio mellett egy, két, vagy háromszáz Rhforintot, de nem többet, minden interestes nélkül, oly formán, hogy a' vett summát ha egyszerre nem lehetne, részenként per száz száz Rhforint fizessék vissza annyi esztendők alatt, a' hány száz Rhforintot vettek; melyet a' terminált időben ha pontosan és kéretlen nem telyesítenének (minthogy az e' féle könnyen hagyásból elmellőzésből következik azután a' rossz fizetés, és ebből a' Társaságnak nagy kárára születtik a' Creditnek Hitelnek elvesztése, mely a' máii időben annyira közönségessé lett; (tehát az egész summát a' terminált időn túl tsak nyolctad napi késedelem után is a' Tktes Tanács interestessével együtt vétesse fel. — Valamint hogy azok is kirekesztetnek, 's ki is rekesztessenek ezen Intezet' jótéteményeiből, a' kik nem tsak korhelség vesztegetés, és egyéb morális hibájok által, hanem különösen a' hazugság és tsalárd-ság által tsak kevés példákban 'is magokat megjegyeztették, creditjeket hiteleket el vesztek. Minthogy pedig ezen költsön adott pénz mindenkor vissza fizetődik, 's tsak mint egy *Depositum* úgy nézettethetik; tehát ha esztendőnként tsak két három polgárnak a' fundusból ilyen segítség adattatik, ebből későbbre egy állandó nagy Capitalis léssen, és az esztendökszá-mával ez is ismét nagyra nevedhetik, a' mely-

ből csak elein kevesebben, de későbbre igen sokan részesülhetnek, mely midőn nagyra nevedne, akkor annak bölts használatát a' Tktes. Nemes Tanáts intézze el.

§. 50.

Ezen Nemes Város minden Polgárai, a' kik magokat a' Fejedelem és Haza iránt különös és nem minden napi esetben érdemesítik, vagy a' kik valamely szembetűnő nevezetes és megkülömbezettett szolgálatot, érdemet tésznek a' közjóra, a' kik hasznos ujj találmányokkal különös tálentunaikkal nem csak hasznára, hanem becsületére is vagynak a' nemes Városnak, illendő és a' környülállásokhoz alkalmaztatott praemiummal tiszteltessenek meg, a' melynek kiosztása a' jó példaadásért, és a' virtusra való ösztönözés tekintetéért, közönséges helyen solennitással essék meg.

§. 51.

Physikai tekintetére a' nemes Városnak, a' hová jó az utzáknak, kutaknak, piatzoknak, közönséges épületeknek, 's mulató sétáló helyek' 's a' t. diszesítése tsinosítása egyébként ki nem bocsátkozom, hanem ha ezen Fundusból a' megirtakon kívül felyül maradna bizonyos summa; a' nemes Városnak úgy is szép cassája van, melyből eddig is az efféle szükségek potoltattak, tsupán csak az olyan tárgyakot tekintem melyek becsületes jó erköltsű, értelmes, igyekező és előmeneteles Polgárokat formálnak.

§. 52.

Ezekhez képest valamint felyebb a' Reformatum Nemes Collegium, a' Méltóságos Reformatum Fő Consistoriumnak, úgy a' Tktes Tanács is a' F. K. Fő Igazgató Tanácsnak minden esztendő végével méltóztatik egy demonstratiojába környülállásosan fel jelenteni, hogy a' fundusból kivett pénzt mikor mire és mitsoda haszonnal erogalta? hogy így az egyes személyek által ne talám közbe jöhető vissza élések, prævaricatiok jobban eltávoztatodjanak.

§. 53.

Hogy ezen Intézet a' nemes Város részéről mindenkor tiszta folyamatban tartassék, hogy ennek cikkelyei pontosan telyesítessenek; tehát ennek közelebbről való felvigyázását bizom, és ezen Intézetnek mint egy örállójává végre hajtójává vagy executorává nevezem mindenkor a' leg ifiabb T. Senator Urat, ha a' külömbenalkalmatos és a' felyebb említett hibák 's gyengeségek iránt magát gyanussá nem teszi; ennek mindenkor adattassék által ezen fundationalis Levélnek authentica copiája, hogy ezt gyakran olvasván, vi'sgálván, az ebben való intézeteket lelki esméreatesen pontoson és hiven telyesítse telyesíttesse.

§. 54.

Valamint a' Reformatum Nemes Collegiumot illető Intézetnek utolsó cikkelyében, úgy

itten is nem kötöm meg a' Tktes. Nemes Tanátsnak polgárjai boldogítására czélozó kezeit különösen az accidentalékbán, hanem azokon kívül, a' miket felyebb irtam és mondottam, ha még egyéb hasznos, a' köz boldogságra czelőzó, és a' Polgároknak szerentséjét elé mozdító más utakat is tudnak, látnak és találnak; tehát mind azokat mint Atyák, mint Elöljárók felsőbb helybehagyás után híven telyesíteni el ne múlassák. — Ellenben ha valaki önszeretetétől megvakítatva, vagy valamely alaton interesse, indulatok: harag gyűlölség által megszedítettve ezen Intézetem ellen dolgoznék, vagy az itten lévő hasznokat részre hajlással igyekeznék érdemteleneekre ruházni osztogatni, és nem az egyenességtől, hanem tulajdon indulatjától vezéreltetnék a' tzéllal ellenkezőkre; tehát az olyan Elöljáró ezen Intézetemhez való befolyástól egészen kirekesztessék, és ehez semmi tekintetben szava ne lehessen.

§. 55.

Utoljára hátra vagyon még a' Mlgs. Reformatum Fő Consistorium és a' F. K. Fő Igazgató Tanátsnak 15 az az tizenöt ezer Rhforintokban ajánlott esztendei jövedelem, mely summakról ez az én telyes bizodalommal való reménységem és alázatos kérésem, hogy mind a' Mlgs. Reform. Fő Consistorium a' kezeinél levő 15 ezer Rhforintból, mind a' F. K. Fő Igazgató Tanáts az oda ajánlott ugyan 15 ezer Rhforintból

álló summát mástól nem függő szabad dispositiojok szerént úgy használják, hogy a' Mlgs. Reform. Fő Consistorium, a' M. Vásárhelyi Ref. Collegium analogiája szerént az értelem megvilágosítására, az akarat megjobbítására, és a' Tudományoknak és Tudományok' műhelyeinek virágztatására, a' F. K. Fő Igazgató Tanács pedig M. Vásárhely Ns. Várossa analogiája szerént a' Hazának boldogítására, a' közjónak előmozdítására illendő és hasznos megjutalmaztatásokra szabadon fordítani méltóztassanak.

§. 56.

Az időnek mindent megemésztő vas foga, hogy ezen Intézetnek kevesebbet árthasson és ennek jó célja jövendőben ujjabb buzgósággal megelevenedjék; a' most élők közül ezután 50. esztendőre megnevezek némelyeket, a' kik ezen nemes Városban, ennek környékében, ehez kapcsolva ennek tanuló Oskoláiban már benne vannak, vagy itten neveltetni fognak, sőt ha innen távol vagynak is és ezen nemes Várossal egybenkötetésben nintsenek is, de már előre reménységet nyujtanak, hogy jövendőben előkelő oszlop-emberek, hasznos jó Polgárok jó hazafiak lesznek, a' kik noha most csak gyermekek vagy nevendék Ifjak, de azt az időt még könnyen megérhetik, hogy ha addig életben maradnak, 's itten jelen lesznek; tehát azok mint most előre kinevezett censorok, megbírált vizsgálók gyámolítók és pártfogók legyenek mint-

egy kezesek, és újabb elevenséggel 's hazafiúi tiszta igyekezettel ezen Intézetet az 1870 ik esztendőben szorgalmatosan megvi'sgálni méltóztatassanak; minden eddig való actákat egybeszedvén, figyelmetesen megtekintvén, lássák meg, hogy az Intézet' fundálásának czélja mennyire teljesedett, abban mi akadály vagy hátra maradás és mi okból következett, az akadályokat elhárítván, a' hibákat megigazítván adjanak ezen Intézetnek új életet elevenséget — az actákat egybeszedvén regestrum mellett tegyék bé különös Archivumba, és ilyen formán ezen Intézet' tökéletesítésére 's ennek további folyamatajára mindent vigyenek véghez.

§. 57.

Tehát az Erdélyi F. Kir. Fő Igazgató Kormányzék' Præsesse nagy Méltóságú B. Jo'sika János Ur eő Excellentiája fiai: Sámuel Lajos és János, Erdélyi Thesaurarius B. Miske Jó'sef Úr ő Excellentiája' fia Imreh, — Gub Consiliarius Méltóságos Kenderesi Mihály, Méltóságos Katona 'Sigmoid, Mlgs. Cserey Miklos, Mlgs. Béldi István, Mlgs. G. Kornis János, Mlgs. Gyárfás Jó'sef, Protomedicus Mlgs. Pataki Sámuel Úr' fiaik; Gróf Kemény Sámuel és Iktári Gróf Bethlen Domokos Urfiak, Gub. Secretarius Mlgs. Intzédi László, Sebess Antal és Ajtai László Urak' fiai — Nemes Maros Széki Mlgs. Gróf. Fő Király Biró Grof Teleki Mihály Ur ő Excellentiája három unokái, Lajos fiai Miklos,

Mihály és Lajos — Graf Bethlen Imreh Ur ő
 Excellentiaja' Fia Imreh, Graf Bethlen Pál Ur'
 Fia Gergely, Graf Teleki Ferentz Ur fia Sámuel,
 Néhai Gub. Consiliarius Graf Teleki Jo'sef
 Ur három nevendék Fiai István, Károly és Do-
 mokos — Graf Haller János' Ur' két Fiai Josef
 és Janos. Mlgs Graf Toldalagi 'Sigmund ur' két
 Fiai Ferentz és Mihály, Graf Lázár Josef Ur-
 nak négy kiseded Fiai Albert, Vintze, Dienes
 és Moritz, Özvegy Graf Petki Jo'sefné Fija Fe-
 rentz, Mlgs Tab. Regiae Adsector B. Kemény
 Simon Ur' 3 Fiai Domokos, István és György,
 Mlgs Itélő Mester B. Apor Lázár Ur' Fiai György
 és Sándor — Mlgs Consiliarius és Fisc. Direc-
 tor Thuri Jo'sef Ur' Fia Josef — Mlgs Tab
 Regiae Adsector Zeyk Dániel Urnak öt Fiai Jo-
 'sef, Károly, Dániel, Domokos, és Miklos. —
 Ugyan Tab. Regiae Adsector Boër Ferentz, Ka-
 kutsi János, Sala Sámuel, Földvári Mihály, Be-
 tegh Gábor, Gál László, Szentiványi Dániel és
 Generalis Protocollista Mara Jo'sef Urak' Fiai,
 Mlgs Itélő Mester Pávai Vajna Elek Ur' nevelt-
 je 's öttse Viski Ferentz, Mlgs Horváth Dániel
 és Horváth Károly, Mlgs Datzó Jo'sef Urak,
 Kir. Perceptor T. Antal László, — Küküllő
 Vármegyei Fő Biro T. Kispál László, Torda
 Vármegyei Fő Biro Hegyessi Elek, Procurator
 Csipkés Boldisár és Pál Mihály Fiai, a' Reform.
 Collegium érdemes mostani Professorainak T.
 Dosa Gergely, Antal János, Borosnyoi János,

Bolyai Farkas, Molnár Sámuel és Péterfi Károly' Urak Fiai — a' M. Vásárhelyi mostani Ref. Prédikátoroknak, T. Székely Márton és Hegedüs Lajos Urak' Fiai. M. Vásárhely Sz. K. Várossa mostani Senatorainak Fiai — hasonlólag a' M. Vásárhelyi érdemes Centum Vireknek Patikarius T. Brandeker Simon, Kereskedő Petrásko Gergely, és Vas árros Görög Jo'sef Uraknak Fiai, a' kikről előre mind feltésem, hogy hasznos és érdemes Hazafiak lesznek, a' kik akkor életben megmaradnak 's itten jelen lesznek, most előre kérettetnek, hogy ezután ötven esztendőök mulva az 1870-ik esztendőben a' T. Reformatum nemes Collegium akkori Inspector Fő Curratora által megszollittatván, ezen Mlgs Fő Curator Urnak előlülése alatt a' F. Kir. Fő Kormány Széktől, a' Mlgs Ref. Consistoriumtól, nem különben a' Mlgs Törv. Királyi Tábláról (ha ezen Dica-sterium akkor itten léssen) a' Nemes Maros Széki T. Tisztségtől, és a' T. Tanátstól ki nevezte-endő Commisariusok közben jövetelével, ezen Intézetnek szoros megvisgálását telyesíteni el ne mulassák, és erről a' Felsőbséget tudositván, ennek további folyamatját 's a' célra való el- jutását telyes erővel ki eszközölni méltotzassanak.

§. 58.

Egy ilyen közönséges megvisgálás után ar- ról kell már most gondolkodni, hogy az itt Fundus ezutáni állandó és tökéletes administra-

tiója, a' mitől függ az egésznek létele, miképpen intéztessék el. — Ezen célra legalkalmasobbnak gondolom és a' czéllal legmegedgyezőbbnek az egész Fundationak tractalását administratióját egy különös választott Férjfiakból álló Commissiona bizni, a' kiknek a' köz Jo mellett buzgo egyetértések, hólts elnézéseik és hasznos rendelkezéseik által ezen emberszereteti Intézet, a' maga czéljához legbátrabban 'és leghizonyosobban eljuthat; a' kiknek némü némü képpen magoknak is befolyások 's interesséjek lévén az Intézetben azt pontoson fogják administralni; ezzel az egy megszorittással, hogy magok ezen Commissionak Tagjai az Intézet' Cassájából ne költsönözhessenek, hogy e' képpen annál szabadabban és gyanu alá nem jöhetnek lehessenek ennek administratiójában.

§. 59.

Választassanak ki azért, a' fenn tisztelt nagy Commissio által és azután a' Felsőbbség által a' Felséges Kir. Fő Igazgató Tanátstól *egy*; a' Reformatum Mlgs Fő Consistoriumtól *kettő*; a' Catholicum Seminarium részéről *egy* Commissariusok; a' M. Vásárhelyi T. Tanátstól két érdemes Tisztviselők és Senatorok; a' Reformatum nemes Collegium részéről a' Rector és a' Paedagogarcha Professorok; ezen nyoltz személjek a' M. Vásárhelyi Reformatum nemes Collegium Mlgs Insp. Fő Curatorának, vagy személyessé-

nek praesidiuma alatt határozzanak, végezzenek ezen Intézetnek administratioját tárgyazó minden dolgokban; — ezek a F. K. Gubernium, és reformat. méltóságos Fő Consistorium helybe hagyásával adják által az egész Fundust, elegendő securitás mellett, jó characterü, zálogos, és csupán csak ezen Intézet' Fundussának, tractálására neveztetett Perceptornak, 's e mellé választandó, — ha szükség léssen, — hasonló alkalmas subalternusoknak, hogy legyen ezen Intézet egész Fundussának egy cassája, egy administratioja. Ezen Commissionak egyetértésével legyen a' T. Tanács által tétetendő jutalmaztatások, és egyéb Rendelések végrehajtása: Valamint a' nemes Collegiumnak hasznára tétetett minden beneficiumoknak kiosztása, és az Administratio által elfoglaltatott subalternusoknak a' Felsőbbség által helybe hagyatott, 's a' környülállásokhoz szabattatott fizetések elrendelése: — ezek a' szent czélt, az emberi értelemnek megvilágósíttását, és a' szívnek, 's akaratnak megjobbítását mindenkor szemek előtt tartván, a' lelkiismeretnek megnyugtató tiszta érzéséből, a' jónak telyesítésében való szent kötelességből, ezen Intézetnek lesznek, és bizonyval annak részre nem hajló egyenes, 'és igazságos Birái, pártfogoi, előmozdíttoi, a' kiknek minden ezen Intézetet tárgyazó dolgokra nézve, mindjárt kötelességek elkezdődésével tiszta, és pontos Jegy-

zö-könyvet, Protocolumat, vinni elmulhatatlanul szükség lészen.

§ 60.

Hogy ha ezen Intézet jelenvaló plánumában valami kétséges, ellenkező, vagy változtatni való dolog támadna jövendőre nézve, azt az egyenesség, 's igazság szerént igazítsák el a' felyebbi 9 személyekből álló adminisrans Tisztek; sőt hogy ha a' felyebb irt 9 személyekből álló Commissio, midőn az irt Fundus massája az utolsó nagyságot eléri, — annak administrálására elégtelen lenne, annak restauratioját a' F. K. Gubernium, és méltóságos ref-Fő Consistorium oly formán méltóztassanak elintézni, hogy a' M. Vásárhelyi reformatum nemes Collegium részére, méltóságos Insp-Fő Curátora, a' Rector, és Pædagogarcha professorok ezen új restauratioháló befolyástól ki ne rekesztessenek.

§ 61.

Végre, hogy ezen fundationalis Levelem annál nagyobb hátorsággal a' jövendő időre megmaradjon, megoltalmaztassék, tehát öt eredeti exemplárokba — Példányokba, — kívánom ezt megtartatni, melyek közül az *elsöt* magamnál: — a' *másodikat* a' M. Vásárhelyi reformatum nemes Collegiumnál: — a' *harmadikot* M. Vásárhely Sz. K. várossánál tészem le: — a' *negyediket* az erdélyi n. Fejedelemségbeli reform. méltóságos Fő Consistorium, és az *ötödiket* a'

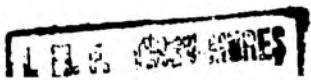
F. K. Fő Igazgató Tanács gondviselése alá oly alázatos kéréssel ajánlom, hogy ezen méltóságos Fő Kormányzók az egészre kiterjesztvén figyelmetességét, ezen hazafiui, 's ember szereteti Intézetnek oltalmazója, pártfogója, és előmozdítója lenni méltóztassék,

§. 62

A' mint előbb a' 3-dik, 's 7-dik §-ban megírtam, magam akarom ezen ember-szereteti intézet Fundussát, míg élek, apolgatni, és administralni, azon esetben pedig, hogy ha én magam nem administralhatnám, még most előre kinevezem az Intézet' Fundussa Perceptorának, Paticarius, és városi centumvir Brandecker Simon urat, mint a' ki, mind a' múlt, mind a' most folyó eszten dőben, ezen Intézetre nézve, magát igen szép segedelemmel érdemesítette: — ugy szintén a' kilencz személyekből álló administrans Commissiot a' következő nagy érdemű urak kívánom, 's akarom, és kérem, hogy formályák.

1-ső A' reformat. nemes Collegium Inspector Fő Curatora, méltóságos Tabulæ regiae adessor Zeykfalvi Zeyk Dániel úr.

2-dik Azon Collegiumnak mostani fungens Rectora, T. professor Antal János úr. NB. Ez mikor Rectorságot nem viselne is, mindenkor az administrans Commissio' tagja legyen, míg Isten élteti. —

3-dik A' reform. Collegium rendes Pædagogárchája. —

4-dik A' Tekintetes Tanács részéről, Tekintetes Senator Hajnal Jó'sef, és Virág Dániel urak. —

5-dik A' Catholicum Seminarium részéről Tekintetes professor Lázár János úr.

6-dik A' reform. méltóságos Fő Consistorium, és a' F. K. Fő - Igazgató Tanács a' magok részéről azokat méltóztatnak kinevezni, kiket tetszeni fog: — hanem a' mi a' méltóságos Fő Consistoriumot illeti, az kérem, hogy a' kívántató esetben R. Sz. birodalombeli gróf ifjabb Teleki Ferencz úr eö nagyságát, és Orvos Doctor Tekintetes Szotyori Jó'sef urat kinevezni méltóztassék. Dolgoztam M. Vásárhelyen 1820-ban December 26-án: némely változtatásokat tévén újra dolgoztam 1823-ban Május' 1-ö napján: leirtam tisztában, és ezennel ki is adom 1824-n Mártius' 10-n M. Vásárhelyen: — quibus subscriptum erat nomen Testantis taliter: „ Száraz-Ajtai Gecse Dániel, Orvos Doctor, nemes Maros-széknek hütös assessora, és M. Vásárhely Sz. K. várossának rendes Physicussa: — erantque sigillo ejusdem consveto subscriptioni suffixo, ceræque rubræ hispanicæ impresso communítæ, et roboratæ, patenterque in pappiro confectæ, et emanatæ. Inferius sequentia legentur: „ Ezen rég megfontolt, megállított, és

nóha gyenge testel; de Isten kegyelméből ép-
lélekkel bévégzett utolsó rendelkezésemet, mint
Fassiomat, bemutatom méltóságos Itélőmester
Pávai Vajna Elek urnak, és hogy Felséges Fe-
jedelmünk pecsétje alatt a' meg kívántató szá-
mu exemplárokba expedialtassa kérem. M. Vá-
sárhelyen, a' felyebb is írt 1824-dik esztendőbe,
Mártius' 10-dik napján: et subscriptum denuo
erat: „Dr. Gecse Dániel, et modo superius me-
morato hac etiam in parte obsigillatum. —

Super præmissa itaque dicti Danielis Gecse
Fassione, taliter, uti præmissum est, ex veris
suis Originalibus, non abrais, non cancellatis,
nec in aliqua sui parte vitiatis, aut suspectis, de
verbo, ad verbum, sine diminutione, et aug-
mento, variationeque prorsus aliquali transum-
ta, eidem perlecta, ab eodem ratihabita, itera-
toque confirmata, in fidem ejus, nos quoque
præsentes Litteras nostras testimoniales, sub si-
gillo nostro judiciali, et authentico, eoque Trau-
sylvanico, in forma legalis, et legitimæ Fas-
sionis, eidem Fatenti pro futura suæ Dispositi-
onis cautela necessarias, extradandas duximus,
et concedendas, communi justitia, et æquitate,
svadente. Datum in L. regiaque civitate nostra
M. Vásárhely die decima quinta mensis martii,
anno Domini millesimo octingentesimo, vigesi-
mo quarto: — mely hiteles alapitto végrende-
lésnek alája vala írva: „Lecta, et extrad. per

magistram Alexium Vajna de Pava Protonotarium: — meg vala ezen kívül a' jelen Levél Felsőges akkori Fejedelmünk törvényes, hiteles erdélyi Pecsétjével erősítve.

Bérekesztő Jegyzés.

1-szor. A' mi az Emberszereteti Intézet' 8-ik számja alatt a' 6-ik lapon a' néhai Méltóságos Gróf Kemény Miklos Urtól ígért egy ezer Rforintat illeti, arra nézve a' néhai Doctor Getse Dániel I 24-en Martius' 16-án költ Végrendelésében a' 4-ik szám alatt ezek vagynak: „Gróf Kemény Miklos Ur ő Nagysága ados lévén tíz ezer Rforintokkal, annak is fele részit elengedem, és azon ezer Rforintot, melyet önként ígért a' Philanthropicum Institutum számára ide számlálván, *fizessen* mind együtt hat ezer Rforintokat váltó tzedulában; mely summa léssen azután a' fennebbi Philanthropicum Institutum fundussa és basissa. 'S mivel, itt az íratott, hogy a' néhai Gróf *fizessen*, azért a' Végrendelést teljesítő Biztosság ezt valóságos adosságnak nézte, 's az írt hat ezer Rforint későbbre törvényes executio útján a' néhai Gróf Massájából valósággal fel is vétetett mint tiszta adosság.

2-szor. A' mi a' 62-dik szám alatt az 5-ik lapon T. Brandecher Simon Ur segedelméről

írták, ebből áll. A' mely két ezer váltó Nforintokat n. Doctor Getse Dániel az Ember-szereteti Intézet számára a' 2-dik és 6-ik lapokon írtak szerint 1821-ben Januarius' 1-ső napján letett, azoknak törvényes kamatja, a' n. Doctor' kezelése alatt a' 7-ik lapon álló jegyzés szerint vált 448 Rforint Capitalissá és ezen summát, fel és belé számíttatván az 1824-dik év utolsó napjáig illet kamatis, T. Brandecker Simon Ur kerek summára 500 az az öt száz Nforintra kipotolván, arról törvényes kötelező írást adott mint adosságról. A' mint mind ezek a' Végrendelést teljesítő Biztosságnak, a' Felsőbséghez 1828-ban felküldött hitelesített Kimutatásában tisztán meg vagynak írva.

Az Alapító halála után minden hátramaradott vagyonyjai hitelesen számba-vétetvén, az ilyen módon alapúlt Intézet Pénztára gondviselése a' F. K. Fő Kormány-székek a' múlt 1830-ban September' 6-án 4255. szám alatti Rendelésénél fogva kirendelt Pénztárnok T. Sóvaradi Nagy L. Jó'sef urnak, — a' Pénztárnak hiteles számbavétele mellett, 1831-ben Matus' 1-ső napján által adatott.

Ezután 1832-~~nek~~ ~~első~~ negyedében a' fennebbi felvilágosításban megírt kilencz személyek az illó helyekről kineveztetvén, ezek a' M. Vásárhelyi ev. reform. Collegium méltóságos Insp. Fő Kurátorai közül akármelyik is,

vagy ezek személyessének Elnöksége alatt, az emberszereteti Intézet folyamatjának előmozdítására felügyelő elegendő Biztosságot formálván, köz-gyűléseket tartanak, kik is a' fennebbi 3-ik §-ban előadott okoknál fogva, a' F. Kir. Fő-Kormányzéknek, és a' méltóságos reform. Fő-egyházi Tanácsnak munkálkodásaikról időről időre feljelentéseket tesznek. Mely ilyen módon alapült felügyelő Intézeti - Biztosság a' maga gyűléseit 1832-ben Junius' 15-n megkezdvén, minden üléseiben előfordult Tárgyakról a' fennebbi 38-ik, 's 59-ik §-okban elintézett, mindjárt a' meg nevezett első ülésben elkezdett, hiteles Jegyző - könyvet viszen, és az Intézet' Levelit rendbe szedvén, megtartásokra felügyél. —

